Milliyet

İSTİKLÂL SAVAŞI gazetesi

KALK UYAN YOKSA ARDI HİCRANDIR

HAZIRLAYAN: ÖMER SAMİ COŞAR

PAZARTESİ 1 EYLÜL 1919

Kafile, çetelerin pusu kurduğu bildirilen Erzincan Boğazı'ndan gayet rahat geçti...

MUSTAFA KEMAL'İN SİVAS'A VARMASI ÖNLENMEK Mİ İSTENİYOR?..

ERZİNCAN

CUMA sabahı Erzurum'dan otomobille hareket etmiş olan Mustafa Kemal Paşa ile arkadaşları, şiddetli bir yağmur altında oldukça zor bir yolculuktan ve o günün gecesini bir köyde geçirdikten sonra cumartesi hava kararırken şehrimize ulaşmışlar ve mutasarrıf ile Ahzıasker Kalemi Reisi vesair zevat tarafından karşılanmışlardır.

Mustafa Kemal Paşa dün öğleden bir saat önce, şehri dolaştıktan ve veda ettikten sonra Sivas'a müteveccihen buradan ayrılmıştır.

ERZİNCAN BOĞAZINDA

Erzurum'dan beri sakin devam etmekte olan bu yolculuğun ilk olayı, şehrimizden kafile ayrıldıktan hemen bir saat sonra cereyan etmiştir.

Kafilenin Erzincan Boğazına girmek üzere olduğu sırada ileriden işaretler verildiği görülmüş ve koşarak gelen bir jandarma subayı, Dersimli çetelerin boğazı kapattıklarını, geçmenin imkânsız olduğunu, takviye istediğini ve çeteleri püskürttükten sonra kafilenin yoluna devam edebileceğini söylemiştir.

Fakat, jandarma subayı, Paşa'nın ne kadar çete bulunduğu, nereleri tuttuğu hakkında sorduğu suallere açık cevap verememiş elde ettiği bilginin istihbarata dayandığını söylemiştir. Bunun üzerine Mustafa Kemal Paşa, takviyenin gelmesi, Boğaz'ın temizlenmesinin günler alacağını, böyle bir gecikmenin Sivas Kongresi'ni akamete uğratacağını, Sivas'ta panik yaratacağını belirterek mutlaka Boğaz'dan geçileceğini bildirmiştir.

BOĞAZ GEÇİLECEK

Birkaç günden beri Elazığ Valisi Ali Galip'in Dersim'de dolaştığı ve Mustafa Kemal Paşa'ya karşı bir suikast hazır-

dolaşmakta olduğundan sıkı tedbir alınmış, yüzbaşı Osman Bey, yanında bulunan hafif makineli tüfekle öndeki arabaya geçmiştir. Mustafa Kemal Paşa verdiği emirde, ateşle Boğaz'ın geçileceğini, ölen, yaralanan olursa, onlarla ilgilenilmeyeceğini ve sağ kalanların behemahal Sivas'a ulaşacaklarını bildirmiştir.

Geç vakit öğrendiğimize göre, kafile herhangi bir çatışma olmadan Erzincan Boğazı'nı aşmaya muvaffak olmuş ve Sivas'a doğru yoluna devam etmiştir.

Mustafa Kemal Paşa'nın yarın Sivas'a varması bekleniyor.

Kolordu kumandanları değiştiriliyor

Ankara'da 20. Kolordu Kumandanlığı'na emekli Kiraz Hamdi Paşa tayin edildi. Fakat Ankara'ya girip giremeyeceği meçhul!..

Harbiye Bakanı Süleyman Şefik Paşa, kolordu kumandanları arasında değişiklikler yapmak ve kendi adamlarını yerleştirmekle meşguldür.

Son olarak Konya'da 12'nci Kolordu Kumandanı Selâhattin Bey, İstanbul'a çağırılmış ve kendisine, Harbiye Bakanlığı Merkez Dairesi Başkanlığı'na tayin edildiği bildirilmiştir. Konya'ya Selâhattin Bey'in yerine Sait Paşa tayin edilmiştir.

Diğer taraftan Kiraz Hamdi namıyla maruf Ahmet Hamdi Paşa'nın da, Ankara'da Yirminci Kolordu Kumandanlığı'na tayin edildiği resmen açıklanmıştır. Harbiye Bakanı tarafından azledilmiş olan Ali Fuat Paşa'nın bu kararı tanımadığı ve yerine tayin edilecek generali de Ankara'ya sokmayacağını bildirdiği bilinmektedir.

Kiraz Hamdi emekliye sevkedilmişken, tekrar muazzaf vazifeye alınmıştır ve Süleyman Şefik Paşa'nın itimat ettiği adamlarındandır. Yalnız Kiraz Hamdi'nin Ankara'ya ulaşıp ulaşamayacağı meçhuldür.

KONGREYE KARŞI

Ayrıca hükümetin, Sivas Kongresi'ne mani olmak için bazı hazırlıklar yaptığı ve bunun için de en büyük ümidinin Elazığ Valisi eski kurmay subaylardan Ali Galip Bey olduğu söylenmektedir.

Yirminci Kolordu Kumandanı Ali Fuat Paşa tarafından Erzurum'da Kâzım Karabekir'e yollanan bir şifre telgrafta, Konya'da 12'nci Kolordu Kumandanı Selâhattin Bey'in, evvelce alınmış karara rağmen, vazifelerini devredip İstanbul'a hareket ettiği bildirilmiştir. Hatırlarda olduğu gibi Amasya'da Mustafa Kemal Paşa'nın başkanlığında yapılan toplantılarda, kumandanların İstanbul'dan gelecek emirlere göre mevkilerini bırakmamaları kati olarak tesbit edilmişti.

Sarkıntılık yapan Fransız askeri öldürüldü

Fransızların kullanmakta olduğu ve bir kısmını da İstanbul'a yolladıkları Senegalli sömürge askerleri bir talimde görülüyor

● Panik çıkmasına, mağazaların kapanmasına yol açan olaya sarhoş Fransız askerlerinin kasatura ile saldırmaları neden oldu

DÜN akşam Ayasofya meydanında, sarhoş Fransız askerlerinin sebebiyet verdiği bir olay, panik çıkmasına sebep olmuş, mağazalar kapatılmıştır. Olay esnasında bir Fransız askeri ölmüştür.

Verilen bilgiye göre, meydana doğru gelmekte olan bir tramvayda bulunan 6, 7 tane Fransız Senegalli askeri, çok sarhoş bir vaziyette bir Türk hanımına çirkin şekilde sataşmaya başlamışlardır. Tramvayda bulunun polis Cemil Efendi, bu durum karşısında isyan ederek derhal müdahalede bulunmuş fakat, üzerlerinde taşıdıkları işgal ordusu üniformasından da cüretlerini arttıran askerler, kasaturalarını çekerek polis Cemil Efendi'ye doğru yürümüşlerdir. Bunun üzerine Cemil Efendi de tabancasını çekmiş ve ortalık ana - baba gününe dönüvermiştir. Tramvay durmuş, halk kaçışmış ve polis Cemil Efendi ateş etmek zorunda kalarak Fransız askerlerinden birini öldürmüştür.

Süratle olay yerine gelen İtilaf Polisi, olaya sebebiyet veren Fransız askerlerini kaçırmış ve polis Cemil Efendi'yi de yakalayarak götürmüştür.

Olayla ilgili olarak Fransız Yüksek Komiseri'nin Damad Feridhükümetine sert bir protesto notası verdiği bildirilmektedir.

Yahya Kemal, makalesinde, «Türk Birliği» fikrini işliyor...

YAHYA Kemal Bey, ZAMAN gazetesinin 31 ağustos tarihli nüshasında "Yürüyen Bir Fikir" başlığı altında yayınladığı başmakalesinde Türk birliğinden bahsederek diyor ki: "İzmir faciası karşısında kan ağladığımız günlerdeydi. Kâh İngilizceye, kâh Fransızcaya bürünmüş çıkan karşı gazeteleri (tasfiye) muamelesinin başladığını efkâra haber vermek için çanlar çaldılar. Suret'i haktan görünerek mahfel mahfel, kulaktan kulağa, düzme havadis üfüren neşriyat memurları Osmanlı saltanatının son günlerini yaşadığımız vehmini vermeye çalışıyorlardı. Birkaç gün hakikaten bu vehmi vermeye muvaffak oldular.

Çünkü, İzmir faciasına kadar asıl alâkadar devletler İngiltere ve Fransa'nın akıbetimize dair niyetleri bir muamma idi. Propaganda sahasında da Venizelos zafer atları koşturuyordu. Fransızca bir darbimesel vardır: Bazen felâket bir işe yarar derler. İzmir faciası da Avrupa'nın bir şeyi anlamasına yaradı. Osmanlı devletinin saltanat kısmını teşkil eden toprakları gittikten sonra tavazzuh etti ki, Edirne'den Adana'ya, Erzurum'a kadar Türk vatanı ayrılmaz, kopmaz, parçalanmaz bir kitledir.

O kara günlerde ismini maatessüf söyleyemeyeceğimiz bir Fransız, paytaht ecnebî âleminin en yüksek ve nüfuzlu bir siması Paris'e gidiyordu. Bu zat o zaman dedi ki: "İzmir meselesinde Fransız siyasetini kafatasım almıyor. İzmir, Anadolu'dan nasıl koparılır? Hem de Yunanlılara verilmek üzere! Sizi tatmin için söylemiyorum. Lâkin muhakkak bir askerî işgaldir." Ve bu zat Şark'ta uzun zaman siyasî, malî, iktisadî en yüksek mevki tutmuş bir mütehassıs sıfatıyla, Türk birliğinin Edirne'den Adana'ya, Adana'dan Erzurum'a kadar nasıl bir tek kitle olduğunu ifade için bir teşbih buldu ki, yazmaktan geçemiyoruz:"

PEYNİR TOPU

"Anadolu bir peynir topu değildir!" dedi. Bir peynir topunu dörde böler, sekize bölersiniz, yine her parçası peynir olur. Halbuki Anadolu bir insandır, ikiye böldüğünüz gibi iki parçası da birer lâşe olur!"

O zat bu teşbihini bize söylediği gibi Fransız nazırlarına da tekrar edeceğini söyledi ve gitti.

O zamandan beri hakikaten Türk vatanının birliği mantıkı Avrupa'da da sari bir mahiyet almaya başladı. Hem Türklere, hem de Avrupalılara sulh bahşedecek bu mantıkın intişarına ilk önce teşebbüs eden bazı Amerikalılar oldular. Hakikat namına Türkler kendilerine müebbeden minnettardır. Sonra İngiliz matbuatı da aynı telâkkiyi ortaya sürdü. Son gelen (Temps)'ın başmakalesinde de Şark'ta Fransız siyasetine verilecek en doğru istikametin ne olacağı ateşin bir lisanla öne sürülüyor.

ZAFER MANTIĞI

Şimdiye kadar Paris gazeteleri Fransa'nın Şark'ta Türk menfaati ile hiçbir noktada zıt yürümeyen menfaatini değil, apaşikâre Venizelos siyasetini yürüttüler. Aynı (Temps)'da Aydın faciası bütün dehşeti ile oynanırken, Atina'dan çekilmiş telgraflar, Müslüman ahalinin asayişini temin ettiğinden dolayı Yunan hükümetine taraf taraf minnettar olduğunu haber veriyordu. Medeni lisanı Fransızca olan Türklerin kalbine tâ Balkan Harbi'nden beri, düşmanlarımıza âlet olarak, dağ dağ üstüne açan Paris gazeteleri Fransa'ya hizmet etmediler. Fransa'nın Şark'taki nüfuzuna son senelerde zaaf arız olmuşsa, sebeplerini Fransız vatanperverleri Paris gazetelerinin idarehanelerinde bulabilirler. (Temps)'in son başmakalesi Fransız siyasetinde adeta bir şeyin değiştiği vehmini veriyor. Biz zavallı Türklerin dokuz aydan beri (zafer mantığı) karşısında artık tefevvüh etmekten korktuğumuz fikirleri öne sürerek diyor ki: "Müttefikler, milletlerin istiklâlleri uğrunda harp ettiler. Muzafferiyetleri mevcut yahut da inkişaf etmek üzere olan bütün Müslüman istiklâllerinin mahvıyla neticelenemez. Bu hâl derinden derine haksız ve tehlikeli olur.

Metternich dermiş ki: "Süngünün gücü her şeye yeter, yalnız üstüne oturulamaz." Zafer mantığı da çok işleri baştan halletti, lâkin kitle olan milletleri birbirinden ayıramaz. Ayırsa bile harpten evvel şurada, burada sulhu zehirlemiş olan taaffünler gibi taaffünlere sebep olur. Bu ise sulh için Garp'te olduğundan ziyade Şark'ta tehlikeli olur.

Türkler, mütarekeden beri öz milletlerinin ekseriyetiyle meskün, öz vatanlarından başka bir şey hayal etmediler. Bugün Türk kafasında Edirne'den, İzmir rıhtımına İzmir rıhtımından Adana sahiline Adana'dan Erzurum'a kadar olan Türk vatanını istemekten başka bir fikir yoktur. Bu sahada Türk tamamiyeti yalnız büyük devletlerin iktisadî menfaatleri değil, aynı zamanda cihanın muvazenesi için en kâvi bir destek mahiyetindedir.

Paris konferansı bu hafta müzakerelerini tatil ediyor. Gelecek teşrinlerde tekrar mesaisine başlayacak. O zamana kadar Türk milletini harpten fazla yoran bu uzun mütarekenin malî ve iktisadî zararlarına mukabil hiç olmazsa Türk birliği fikrinin daha ziyade efkâra yerleşeceğini ümit ederiz.

(TEMPS)'in başmakalesindeki fikri yalnız hak namına olduğu için değil, Fransız siyaseti namına da bir faliihayır addettik.

Türk milleti, mağlûp milletler arasında, Avrupa siyasetinin adaletine teslimi nefs eden yegâne millet oldu. Bir milletin yaşamak için en basit isteyeceği olan (Ekseriyet hakkından) başka bir hak istemiyor. Bu hak bir hak olduktan başka Şark'ta sulhun, Garp'ta itilâfın yegane temelidir.

Türk fatihlerinin kurunu vustada kurduğu saltanatı İngiliz ve Fransız siyasîleri kurunuhazırada sulha üssülesas telâkki ediyorlardı. Bugün Şark milletlerinin istidadında bir şey mi değişti ki, bu düstur değişebilsin."

SULH KONFERANSI ERMENİSTAN'IN DURUMUNU ELE ALDI

Fransız Başbakanı'nın teklifi, İngilizleri huzursuz etti

PARİS

SULH konferansı toplantısında, Ermenistan'daki durumun müzakeresi esnasında Fransız Başbakanı Klemanso tarafından yapılan bir teklif İngilizleri ciddî surette huzursuz bir hale sokmuştur.

Toplantıda önce Amerika'nın Ermenistan bölgesindeki temsilcisi Haskell'in bir telgrafı okunmuş ve endişe yaratmıştır. Haskell bu telgrafında, Kafkasya'dan çekilecek İngiliz birliklerinin yerine başka birlikler yollanmadığı takdirde Ermenilerin kütle halinde katledileceklerini ileri sürmüş ve tedbir alınmasını ısrarla istemiştir.

Bunun üzerine Fransız Başbakanı Klemanso, Çukurova bölgesinde 12.000 kişilik bir Fransız kuvvetini, Ermenistan'da tehlike bölgelerine yollamaya hazır olduğunu söylemiştir. Beklenmeyen bu teklif bazı münakaşalara sebep olmuştur. Amerikan delegesi Polk, Ermenistan'a Karadeniz limanlarından ulaşmanın daha kolay olacağını hatırlatmıştır. İngilizler de aynı görüşü savunmuşlardır. Fakat Fransız delegesi Berthelot (Dışişleri Bakanı), Ermenistan bölgesine Mersin ve İskenderun havalisinden de gidileceğini tekrarlamış, yolun motorlu araçlar için elverişli bulunduğundan bahsetmiş ve bu sevkiyat için de Anadolu demiryollarının kullanılması hususunda yetki talebinde bulunmuştur.

İngiliz Dışişleri Bakanı Balfur, bu planın Fransız askerî şefleri tarafından incelenip incelenmediğini sormuş, Klemanso da planın Fransız ordusu tarafından hazırlandığı cevabını vermiştir.

İNGİLİZLERİN KUŞKUSU

Fransız teklifini, İngiliz menfaatlerine zarar verici bir oyun olarak mütelaa eden Dışişleri Bakanı Balfur, dün buradan Lord Curzon'a çektiği bir şifre telgrafında, aşağıdaki bilginin Savunma Bakanlığı'na ulaştırılmasını istemiştir:

"—Paris'te İngiliz - Amerikan yetkilileri bu konuda şu görüşe sahiptirler.

—Dışarıdan yardım ulaştırılamadığı takdirde Ermeni katliamı vuku bulacaktır. Türkleri böyle bir katliama girişmekten men edecek tek Amerikan müdahalesi, Türkiye'yi nihaî mahvıyla tehdit etmektir. Fakat buna da Türkler şu cevabı verecektir: Müttefikler ordu kurup sevketmeme imkan vermediğinden güçsüzüm! İngilizlerin yapabileceği ise, protesto etmektir. Ve bilinmektedir ki, İngilizler'in ayrılmasıyla katliam olacaktır ve protesto da tesirsiz kalacaktır.

—Bu durumda ortaya Fransa çıkmakta ve kuvvet göndermeyi teklif etmektedir. Ermenilerin yardımına Batum'dan ve Trabzon'dan gitmek çok daha kolay olmasına rağmen Mersin ve İskenderun'dan sevkiyat yapmakta ısrar ediyorlar."

GİZLİ BİR PLAN

Balfur, Fransızların gizli bir planları bulunduğundan şüphe ettiğini, Suriye ve Kilikya bölgesinde İngiliz menfaatlarına zarar verecek bir oyun karşısında bulunulabileceğini kaydetmekte ve bu Fransız oyunun behemahal bozulmasını istemektedir. Yalnız Balfur, Fransız planının İngilizler tarafından bozulduğunun da katiyen hissettirilmemesi gerektiğini ilâve etmektedir.

● 12 bin Fransız askerinin Mersin'den sevkedilmek istenmesi, İngilizleri telâşlandırdı

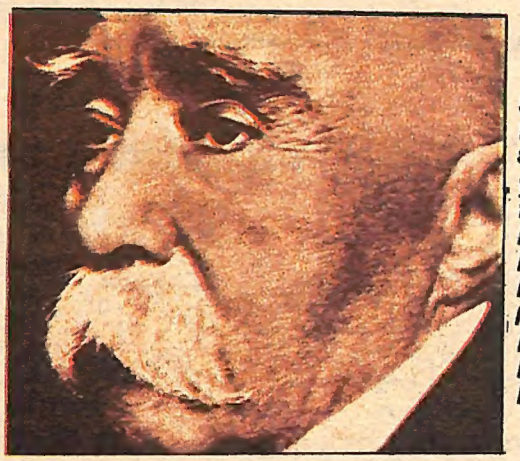

Sulh Konferansında yaptığı teklifi ile İngilizleri kuşkulandıran Fransız Başbakanı Klemanse

Milliyet

İSTİKLÂL SAVAŞI gazetesi

KALK UYAN YOKSA ARDI HİCRANDIR

HAZIRLAYAN: ÖMER SAMİ COŞAR

SALI 2 EYLÜL 1919

İzmir Valisi Kanbur İzzet

İzmir Valisi Kambur İzzet, Kuvayı Millîye'yi suçluyor

●Yunanlılardan 15 bin altın aldığı bildirilen Vali İzzet, millî hareketi vatana ihanet olarak yorumluyor

İZMİR

Vali İzzet Bey, şehrimizde Fransızca çıkmakta olan (Echo de France) başyazarına özel bir beyanat vermiştir:

Gazeteci, önce valiye şu suali sormuştur:

"General Milne'nin başkanlığı altındaki İngiliz askerî heyetinin gelmesi Osmanlı resmî çevrelerinde ne gibi tesirler husule getirmiştir? Bundan memleketçe derhal ne gibi sonuçlar hasıl olacağı kanısındasınız?"

Vali şu cevabı vermiştir:

"Bu tesirlerin mükemmel olduğuna veya olacağına şüphe yoktur. Zira İngiliz heyetinin gelişi şu zavallı memleketin pek ziyade muhtaç olduğu sükûn ve istirahate doğru ilk adımı gösteriyor ve müjdeliyor. Eski bir takım anlaşmazlıkların ansızın zuhura gelip devam etmekte olan artıklarını esasından yok etmek, muhtelif işgal bölgelerini sınırlayarak her türlü ahkâm ve kanunlar ve adalet dışında kalmakta inat edenleri meşruiyet ve intizam dairesine getirmek ve bu havalinin ilerdeki kaderine taalluk eden esaslı meseleleri itidal ve tarafsızlıkla tetkik etmek işte bu muhterem heyetten beklemeye hakkımız olan ilk mesut neticeler bunlardır.

Bu heyetin reisi General Milne cenapları kendileri ile vuku bulan ilk mülakatımda bana yüksek alicenap hisli ve tarafsız duygulu bir zat olarak göründü. Zekâ ve dirayeti azim ve metaneti sayesinde ahvalin yakında düzen yoluna gireceğine şüphem yoktur. Şahsî çıkarlar ve siyasî garazlardan başka bir şey takip etmeyen ve kötü hareketleri ile bu memlekete hizmet etmekte oldukları iddiasına cürret eden bazı kimselerin meşum hareketlerine de nihayet verileceğini umarım.

İHANETMİŞ!..

Hükümetin menfaatlerine, maksatlarına, emir ve talimatlarına aykırı olarak vaki olan bu harekâta hizmet değil belki vatanın mukadder menfaatlerine getireceği siyasî zararlar itibarıyle ihanet demektir. Bütün millet ve hakiki hamiyet erbabı dünkü felâketlerimizin faili ve müsebbibleri olmak üzere tanınması lâzım gelen cemiyet taslaklarına hükümetin bu anlayış tarzı ve idaresi elbette hoş gelmez. Ben, uhdeme düşen vazifeyi ifa emrinde memleketçe beyhude yere kan dökülmesini intaç etmekten ve netice itibariyle siyasetten bizleri son derece fenabir mevkie düşürmekten gayri bir faydayı mucip olmayacak olan bu gibi davranışları katiyen önlemeye azmetmişimdir. Bu bapta her tarafa tekrar tekrar tesirli emirler verdim ve veriyorum."

15 BİN ALTIN

Kuvayı Milliye aleyhinde bu şekilde konuşarak işgal makamlarını öven İzmir Valisi Kambur İzzet'in Yunanlılardan tazminat olarak 15.000 altın aldığı açıklanmıştır.

Gazeteler dünkü nushalarında bu haberi şöyle vermiştir:

"Yunanlılar İzmir'i işgal ettikleri zaman, Vali İzzet Bey'i de tevkif eylemişlerdi. Vali İzzet Bey, bilahare teessüs eden Yunan tazminat komisyonuna müracaat ederek tazminatı maneviye istemiş ve komisyon İzzet Bey'e 15.000 altın tazminat verilmesine karar vermiştir.

İzzet Bey bu tazminatı kabul ederek paraları almıştır."

Hatırlarda olduğu gibi 15 mayıs işgal günü Vali makamından alınmış, hakaretlere uğratılarak dövülmüş ve sonra bırakılmıştı.

Sivas Kongresi'nin hazırlıkları tamamlandı...

● Mustafa Kemal ve arkadaşlarının bugün Sivas'a gelmesi bekleniyor

SİVAS

Mustafa Kemal Paşa ile arkadaşlarının dünkü geceyi yol yakınlarında bir köyde geçirdikleri ve sabah erken yola çıktıkları haber alınmıştır.

Paşa'nın bu akşama doğru Sivas'a varması beklenmektedir.

Erzurum Kongresi Heyeti Temsiliye üyelerini karşılamak üzere şehrin dışında birkaç kilometre ötede yol üzerinde çadır kurulmuştur. Halk ve ilgililer orada Mustafa Kemal Paşa'yı önce karşılayıp hoş geldiniz diyecekler ve daha sonra kafile şehre girecektir.

Millî Kongrenin bütün hazırlıkları ikmâl edilmiş gibidir. Kongre Sultanî binasında toplanacaktır. Mustafa Kemal Paşa'nın ikametine de bu mektep binası tahsis edilmiştir.

Kongreye katılacak delegelerinçoğu da şehrimize gelmiş bulunmaktadırlar. Bekir Sami Bey de buraya ulaşmıştır.

Millî Kongrenin perşembe 4 eylül çalışmalarına başlayacağı katidir.

Akşam gazetesi pahalılık konusunu işliyor...

«İstanbul'da hayat tahammülfersa oldu!..»

"Yine Pahalılık" başlığı altında Akşam gazetesi şunları yazmaktadır:

"Her nedense pahalılık derdine hükümet bir türlü çare bulmak istemiyor. Açlık her gün nüfusumuzu biraz daha kırıp geçtiği ve bu hâl herkesi derin derin yeise sevkettiği halde, ne millet namına ufak bir şikâyette bulunuyoruz, ne de hükümet namına derdimize ilaç aramak külfetini olsun ihtiyar etmiyoruz.

İstanbul'da hayat herkes için tahammülfersa olmuştur. Memur sınıfı sefil bir surette bile geçinemiyor. Anadolu halkı ise kendisinin ihtihsal edemediği mevadı buradan oraya gittiği ve aradaki mütevassıt ellerin adedi tabiatıyla ziyadeleştiği için bizden birkaç misli daha pahalıya satın alıyor. Verem artıyor. Frengi artıyor, açlık artıyor.

Bu memleketteki pahalılık harbin ihdas ettiği pahalılık hudutlarını çoktan geçmiştir. Buradaki pahalılık tamamıyla ihtikârın, tedbirsizliğin, beceriksizliğin, kontrolsuzluğun tevlid ettiği sunî bir haldir.

Mütareke üzerine hariçten buraya mal celbeden ecnebî tacirler piyasayı kontrolsüz, ihtikâr için meydanı boş görerek fiyatları kendi zararlarına olarak indirmeyi bir budalalık telâkki ettiler.

Harbin yetiştirdiği zenginlerin arkasından, mütarekenin yetiştirdiği zenginler geldi. Altı ay içinde milletten birkaç yüz bin lira vuran erbabı hamiyet aramızda eksik değildir."

AKŞAM GAZETESİNDEKİ BAŞLIK:

«Hürriyet itilaf Partisi mezatta»

Karikatürist Cem Hürriyet İtilaf Partisini işte böyle görüyor

● ***Dr. Rıza Nur, senelerce sahipsiz kalan partiye mütarekeden bu yana on tane sahip çıktığını ifade ediyor***

Akşam gazetesi: "Hürriyet İtilaf Mezatta" başlığı altında şunları yayınlamaktadır:

"Dr. Rıza Nur Bey, dünkü gazetelerden birine verdiği beyanatta demiştir ki:

Hürriyet İtilaf Partisi'ni üç zatla beraber ben teşkil etmiştim. Hatta partinin programı benim evimde yapılmıştı."

Zavallı Hürriyet İtilaf! Senelerce sahipsiz kalmıştı. Kimse üzerine almadı. Mütakereden beri on tane sahibi çıktı. Şimdi mezatta. Bakalım kimin üzerinde kalacak.

Harp senelerinde vazifesini Mısır'da ifa eden Sadık Bey, İstanbul'a döner dönmez **"Partinin kurucusu benim"** ben liderim dedi.

Vasfi Efendi de: **"Hayır partiyi biz kurduk. Sen sonradan gelmiştin"** cevabını verdi.

Aradan bir de Zeynelabidin Efendi'nin tasarrufu bahis konusu oldu. Dün de Rıza Nur Bey, **"Partiyi ben kurdum"** diyor.

Sabık İçişleri Bakanı Reşit Bey de: **"Programı ben kaleme aldım"** iddiasında bulunuyor.

Halbuki programın esaslarını Mahir Said Bey ve Mithat Kemal Bey hazırlamış ve nizamnamesini Mustafa Arif Bey yapmıştır. Fırkanın asıl temelleri olan bu hakiki müesseselerin hiç sesi çıkmıyor. Çünkü mesele partinin esaslarında değil, kuvvetinde. Partiye kuvvet veren Zeynelabidin Efendi ile Sadık Bey, çünkü Zeynelabidin Efendi Gümülcineli'yi getirmiş, Sadık Bey de Şaban Efendi'yi sokmuş ve parti bu şekilde kuvvetlenmiş.

İşittiğimize nazaran şimdi son pey Zeynelabidin Efendi üzerinde imiş. Çünkü Zeynelabidin Efendi Hürriyet ve İtilaf'ı hükümet partisi yapmak istiyormuş. Halbuki partinin diğer sahipleri buna razı değil. Binaenaleyh tekrar mezat devam edecek, bakalım en nihayet kimin üzerinde kalacak."

— Amele partisine yazılacak mısın?
— Gündelik ne kadar?

Yunan bayrakları indirilecek

Mütakere başladığından beri şehrimizde Rum kiliseleri ile Rum patrikhanesinde bayramlarda ve belirli günlerde büyük Yunan bayrakları sallandırılmaktadır.

Bir zamandan beri Damad Ferid hükümeti, bu bayrakların indirilmesi için İtilaf devletleri polis kumandanlığı nezdinde müracaatlar yapmaktaydı.

Öğrendiğimize göre, son gelişmelerin de tesiri altında olacak İtilaf devletleri komiserleri Yunan kiliseleri ile patrikhaneye asılmakta olan Yunan bayraklarının indirilmesine nihayet müsaade etmişlerdir.

İçişleri Bakanlığı'ndan dün polis müderiyetine gönderilen bir emirde: **"Öteden beri ruhanî binalar üzerine dikilen bandıraların indirilmesi"** hususunda İttilaf zabıtası ile uzlaşma olduğu bildirilerek bunların indirilmesi istenilmiştir.

Yahya Kemal'in makalesine sansür kondu

Yahya Kemal Beyin ZAMAN gazetesinin dünkü nüshasındaki başmakalesi, İtilâf devletleri sansür memurları tarafından başından sonuna kadar atılmıştır.

ZAMAN refikimizin başmakale sütunu dün sabah bembeyaz bir şekilde çıkmıştır.

Bir Yunan Yarbayı Divan-ı Harbe verildi

Zaman gazetesi, Yunanlıların bu davranışlarını katliamları maskelemek için hazırlanmış bir oyun olarak niteliyor...

ŞEHRİMİZDE Rumca yayınlanmakta olan Proodos gazetesi, Aydın olaylarından mesul tutulan Yunan Yarbayı Triandafilo'nun İzmir'de Yunan divanıharbine sevkedildiğini yazmaktadır.

Bilindiği gibi, Yunanlılar Aydın'da büyük katliam ve yağma yapmışlardır.

GÜLÜNÇ GÖSTERİ

ZAMAN gazetesi başmakalesinde, Yunan kumandanlığının bu gibi hareketlerini ele alarak şunları yazmaktadır:

"Yunanlılar ilk günlerde ceffel kalem inkâra kalkıştıkları mezalimi yavaş yavaş tevile, ehemmiyetini hafifletmeye kalkıştılar. Ve sırf bir gösteriş - lâkin gülünç bir gösteriş - olmak üzere güya bu mezalini kendi kendilerine, Yunan hükümetinin rızası hilafına yapan bazı subayları da tekaüde sevk veya divanıharplere tevdi eylediler.

Bütün cihanın gözü önünde adaletle bu kadar eğlenmek sırf bu küçük Balkan devletlerine has bir marifettir. Halbuki bugün tekaüde sevkedilenler yarın bilâkis terfi edilecek, divanıharptekiler hükmen masumiyet kazanacaklardır.

Geçenlerde İzmir'deki Rum kadınlarının bu mezalimi mazur göstermek için çektikleri telgrafname de bu hususta diğer garip bir vesikadır. Güya İzmir'deki Rumların sefil halini ve bunun Türk idaresi tarafından tevlid edildiğini gören Yunan askerleri kendilerini zaptedememişler!."

ZAMAN başyazarı bu münasebetle Ragıp Paşa'nın "Şecaat arzederken..."mısraını hatırlatmaktadır.

Karısını öldüren Rus, daha sonra intihar etti

Bolşevik ihtilâli üzerine şehrimize göç etmiş olan Odesa Vali Muavini Abrahamof ismindeki Beyaz Rus, bir süreden beri, kendisini terkederek Boris namında bir gençle aşk hayatı sürmekte olan çok güzel karısı Sonya'yı iki tabanca kurşunu ile öldürmüş ve hemen sonra da intihar etmiştir.

Dün sabah karısına Perapalas Salonu'nda rastlayan Abrahamof onu, Asmalımescid Sokağı'nda kalmakta bulunduğu Ünyon Otel'e götürmüş, odasında münakaşa alevlenmiş ve Abrahamof yanında taşıdığı Browning ile evvela Sonya'yı sonra da kendini vurmuştur.

Milliyet
27
İSTİKLÂL SAVAŞI
gazetesi
KALK UYAN YOKSA ARDI HİCRANDIR
HAZIRLAYAN: ÖMER SAMİ COŞAR
ÇARŞAMBA 3 EYLÜL 1919

İran Şahı Mirza Ahmed.

İran Şahı, Vahdettin ile görüştü

GÜNLERDEN beri şehrimizde hususi bir şekilde bulunmakta olan İran Şahı ile Osmanlı idarecileri arasında bazı gizli görüşmeler yapıldığını gösteren emareler mevcuttur.

Bu hususta ilk haber Paris'te Le Temps gazetesinde yayınlanmıştır.

Gazetenin İstanbul muhabiri Psalty tarafından gönderilen ve Paris gazetesinin dünkü nüshasında intişar eden haberde deniliyorki:

"Londra'ya gitmek üzere İstanbul'a gelen İran Şahı'na büyük bir karşılama töreni yapıldı. Osmanlı devletinin bu davranışları ile, yabancı işgaline rağmen hâlâ Padişah Vahidettin'in nüfuzu bulunduğu gösterilmek istendi.

İran Şahı'nın Londra'da, Osmanlı devleti adına şefaatte bulunması beklenmektedir. Buradaki siyasî çevreler, İngiltere ile İran arasında aktedilen antlaşmaya Türkiye'nin de kavuşmasının teminini İran Şahı'ndan beklemektedirler."

ŞAH GIDIYOR

Büyükada'da babası yanında kalmakta olan İran Şahı'nın bir iki güne kadar İngiliz Sirius kruvazörü ile limanımızdan ayrılacağı bildirilmektedir.

Şah ile beraber bulunan İran Dışişleri Bakanının Damad Ferid ile yaptığı görüşmelere dair resmî açıklama yapılmamıştır. Paris'te sulh konferansına bir muhtıra vererek Türkiye'nin doğu illerinden toprak ve ayrıca harp tazminatı istemiş olduğunu hatırlatmaktadırlar.

İran Şahı şehrimizde Padişah Vahidettin ile de konuşmuştur.

İngiltere'nin İran ile akdettiği antlaşma ise Fransız gazetelerinde şiddetle tenkid edilmiş ve bu memleketi bir sömürge haline soktuğu belirtilmiştir.

MUSTAFA KEMAL TEZAHÜRATLA KARŞILANDI

Halk, Paşa ve arkadaşlarını Sivas dışında karşılarken, Vali Reşit Paşa şehirde bekledi

MUSTAFA Kemal Paşa ile arkadaşları beş gün devam eden bir yolculuktan sonra dün akşam Erzurum'dan şehrimize vasıl olmuşlar ve şehirden beş kilometre ileride kurulan çadırlı karargâhta törenle karşılanmışlardır. Hemen bütün Sivas halkı oraya akmıştı. Yalnız Vali Reşit Paşa gelmemişti.

"Hoş geldiniz!" sesleri ile karşılanan Mustafa Kemal Paşa, otomobilinden inmiş halkın arasına karışmış, gösterilen coşkun tezahürata mukabele etmeye çalışmıştır.

Bundan sonra kafile, büyük bir kalabalık halinde şehre girmiş, kongreye ve ikametlerine tahsis edilmiş olan Sultanî binasına gelinmiştir. Vali Reşit Paşa burada Mustafa Kemal Paşa'yı karşılamış, kendisine "hoş geldiniz" demiştir.

BRÜNO NEREDE?

Dün öğle yemeğinde Mustafa Kemal Paşa bir ara Valiye, kendisini kısa zaman önce kongre ile ilgili olarak tehdid etmiş olan Fransız binbaşısının nerelerde bulunduğunu sormuş ve demiştir ki:

— **"Bizi tevkif için tertibat almakla mı, yoksa Sivas'ı istilâ ve işgal için ordu celbi ile mi meşgul?"**

Bu suale Reşit Paşa: **"Malatya'ya doğru firar ile meşgul"** diye cevap vermiş ve şunları eklemiştir:

"Erzurum'dan hareketinizi işittikten sonra, jandarmayı teftiş edeceğini söyleyerek Malatya'ya gitti."

Mustafa Kemal Paşa, buna karşılık demiştir ki:

"Binbaşı Brüno, belki bir gün Sivas'a gelmek için bizden müsaade dahi istemeyi düşünecektir. Ve hatta bizden olduğunu iddia ve isbata çalışacaktır."

VALININ TUTUMU

Vali Reşit Paşa'nın, Mustafa Kemal Paşa'yı şehir dışında çadırlı ordugâhta karşılamayıp, lise binası önünde karşılaması bazı şüpheler yaratmış ise de Mustafa Kemal Paşa, yakınlarından Mazhar Müfit Bey'e:

"Diplomat Vali. Şehir dışında bizi karşılasa işine elvermeyecek. Mektep kapısına gelmese bizi gücendirecek. Ne yapsın? Müteredditolmasına rağmen Reşit Paşa'nın daha çok bize taraftar olduğunu hissediyorum." demiştir.

Mustafa Kemal Paşa'ya mektep binasında ayrılmış olan yatak odası, ikinci katta, kongrenin toplanacağı salonun hemen yanındadır.

Dün Paşa'yı karşılayanlar arasında İstanbul'dan gelen Bekir Sami Bey, Ali Fuat Paşa'nın babası İsmail Fazıl Paşa, Cami, Kara Vasıf ve Hakkı Behiç Beyler de vardı.

Kongre, yarın Mustafa Kemal Paşa'nın nutku ile açılacaktır.

Mustafa Kemal Paşa, Çanakkale Savaşı sırasında Trakya istasyonlarından birinde.

İstanbul basını bir yandan sansürle, bir yandan birbirleri ile uğraşıyor

YAHYA KEMAL: «KENDİNE YETERLİ BİR CEMAAT OLMAYA MECBURUZ»

Zaman gazetesinin başlığı.

● *Alemdar gazetesi, İngiliz idaresini övmekte, Akşam gazetesinde Necmettin Sadak istiklâl konusunu işlemekte*

YAHYA Kemal Bey'in dün sabah ZAMAN gazetesinde çıkan başmakalesi, yabancı sansür idaresi tarafından kuşa çevrilmiştir. Beyazlarla dolu olarak çıkan makalenin son parçasında şunlar yazılıdır.

"Eski Osmanlı devleti Karlofça'dan küçük Kaynarca'ya, Küçük Kaynarca'dan Edirne muahedesine kadar her zararlı muadehededen dermansız çıkıyor, birkaç sene sonra eski kanını, eski canını buluyor, ayağa kalkıyordu. Çünkü o mesut zamanlarda millî cemaat teşkilâtına mâliktir. Doğrudan doğruya Halife ve Padişahın tâbiyetinde olan Müslüman cemiyeti kıta kıta, şehir şehir birbirine bağlanmış demir bir şebeke idi.

Evliya Çelebi esnaf teşkilâtını tasvir ederken yankesiciler taifesi diye bir cemaatten bahsediyor. İliğine kadar devletçi olan Osmanlı Türkü'nün kafası yankesicileri bile cemiyet dışında bir sınıf olarak anlayamıyor.

Bu devleti, Rumeli'de hatta bugün kaybetmek üzere olduğumuz yeni Bulgaristan, eski Tuna'da asırlarca didikleyen Çarlık Rusya'sı bir türlü yerimizden söküp atamıyordu. Bu devlet, o zaman ceviz özü gibi üstüne çivi çakılmaz bir kitle idi. Çünkü millî cemaat teşkilâtına mâlikti.

Bugün şehirlisi istikrâzla dolmak zorunluğunda olan bir hazineden geçinen, köylüsü bitap bir cemaatiz. Paris konferansının hakkımızda vereceği en müsait karardan sonra bile yine Rum ve Ermeni milletleri gibi kendi yağı ile kavrulu bir cemaat olmaya mecburuz. Değil mi? Bütçe yalayıcısı sınıflarımıza bu tecelli ağır geliyor. Bu zarurete onlar acı hakikat diyorlar. Acı, delice emeller peşinde koştuğumuz hayaldi. Tatlı, yalnız ve yalnız bu basit hakikattir."

ALEMADAR gazetesinde ise, Kâşif Dehri imzası ile çıkan bir başmakalede İngiliz idaresi övülmekte ve bu devletin Müslüman devletlere bahşettiği hürriyetler sıralanarak denilmektedir ki:

"İngiltere halen uzun bir cephe üzerinde işgali altındaki Arap memleketleri vasıtasiyle Türk yurdu ile hem hudut bulunmaktadır. İngiltere'nin, İran ile akdeylediği son mukavelanâme ile İran İslâm devletinin tamamiyetini ve istiklâlini sağlamış bulunduğunu Şah hazretlerinin Dışişleri Bakanı ağzından öğrenerek gazetelerimizin sütunlarına geçirmişlerdir.

Peki, bildiğimiz İslâm âleminin üç sülüsünün bugün İngiltere'den yardım ve siyanet görmekte oldukları bir sırada bu devletin Türkiye'ye şiddetle, kahrile muamele edeceğine nasıl intizar olunabilir?

İngiltere'nin Hindistan'a vaadetiği geniş hakları verdiğini bilmiyor muyuz?.

İngiltere'nin Mısır'da meşruti idareyi tasdik eylediğini duymadık mı?.

İngiltere'nin mülki ve meşruti tamamiyetini temin ettiğini Şah hazretlerinin Dışişleri Bakanından öğrenmedik mi?.

İngiltere'nin, Irak'ta yaptığı imarları yine matbuatımıza naklet-medik mi?

Daha sayalım mı?

İngiliz subaylarının ve erlerinin şu İstanbul'umuzdaki necip hareketlerini neyle tefsir edelim?.

O halde İngiltere'nin bizi mahvedeceğini, bize söylerlerse inanmak lâzım gelir mi?"

IKI ŞIK!

ALEMDAR başyazarı, bundan sonra Amerika'nın, Türkiye mandasını kabul etmeme kararına doğru yöneldiğini belirtmekte ve şöyle devam etmektedir:

"O halde bizim için iki şık kalıyor. Ya İngiltere'ye dost elini uzatacağız veyahut bir müşterek manda tarzında kontrol kabul edeceğiz. Bunun hangisini tercih edelim. Mesele burada!.

Her tarafı memnun etmeye çalışarak hiç kimseyi hoşnut edememekten ise, bir tarafı tutarak, dahili ilerlememizde daha az emeklerle çalışabilmeyi nasıl bulursunuz? Acaba memleketin bu büyük badireden kendi çöplüğümüzde istediğimiz gibi eşinecek surette kurtulabilmesine imkân gören var mı? Böylelerin var olduğuna inanamıyorum. Binaenaleyh iş açıktır. Halledimiş demektir. Bakalım ki, dediğimiz gibi ucuz gitmeyelim. Mandadan filandan uzun uzun bahsetmeyerek sadece İngiltere müzaheretinin teminine çalışalım. Almanya'nın hatırı için aç, çıplak dört harp senesinde tepelendirilen zavallı Türk'ün biraz da karnının doyurulmasını, biraz da ferah günler görmesini, biraz da asayişe kavuşmasını, biraz da kanunî yaşamasını bir an evvel idrake çalışalım."

AKŞAM NE DIYOR?

AKŞAM gazetesinin dünkü nüshasında da Necmettin Sadık Bey, sansür tarafından hırpalanmış başmakalesinde, Wilson prensipleri ve istiklâliyet konusu üzerinde durmakta ve şöyle demektedir:

"Fakat Wilson prensiplerinin 12. maddesi doğrudan doğruya Türkiye'nin tamamiyetini ve istiklâlini sağlamaktadır. Amerika bu maddeyi Sulh Konferansı'nda murahhasları vasıtasıyla müdafaa edeceğini bildirdikten sonra manda meselesinin, şu veya bu devletin müzaheretinin mevzubahis olmaması icap eder.

Eğer şimdiye kadar bir türlü tarif edemediğimiz mandaterlik, Cemiyeti Akvam tarafından verilen vekâletin umumî ismi ise ve eğer bu vekâletin nevî ve mahiyeti devletlere göre değişiyorsa son günlerdeki vaziyete nazaran Amerika mandaterliğinden maksat müstakil ve bölünmez bir Türkiye devletini idarî ve askerî bir mahiyeti haiz olmamak üzere maddî ve mânevî müzaheret ve muavenet olmak gerekir.

Hakikaten böyle midir? Mister Crayne bugün yarın raporunu Heyeti Murahhas Reisi Polk'a verecektir. Binaenaleyh Amerika'nın Türkiye meselesindeki durumu pek yakında anlaşılacaktır. Bu durumun ne sonuç vereceğini kestirmek de şimdilik mümkün değildir.

ALI KEMAL VE PEYAM

Eski İçişleri Bakanı Ali Kemal ise, PEYAM gazetesinde yayınladığı makalesinde, Anadolu'da Kuvayı Milliye hareketlerine çatmakta ve bütün bu "millîci" denilen hareketleri karıştıranların ittihatçılar olduğunu ileri sürmektedir.

Rumlar, genel seçimlere katılmamakta kararlı

Önceki gün Antant gazetesi, Patrikhane'nin, Rumların seçimleri boykot etme kararına rağmen son yapılan belediye seçimlerinde Büyükada Rumlarının sandık başlarına giderek oylarını kullandıklarını bildirmesi Büyükada Rum cemaatini sinirlendirmiş ve bunlar dün bir tekzip yayınlamışlardır.

Gazetelere gönderilen ve bütün Rum basınında çıkan tekzibe göre, Büyükada Rumlarından hiç biri mahallî seçimlere katılmamış ve Patrikhanede Sen Sinod toplantısında alınmış olan boykot kararına uymuştur.

Rum gazeteleri, genel seçimlere de Rumların katılmamaları hususunda kararın katî olduğunu ve değişmeyeceğini ilâve etmektedirler.

Ayrıca önceki gün Hamambaşı Naum Efendi de, İçişleri Bakanlığına giderek, Türkiye Musevilerinin ne sebeplerle seçimleri boykot kararı almış olduklarını izah etmiş, fakat bu görüşme hakkında bir açıklama yapılmamıştır.

İngiliz Yüksek Komiserliği'ne Amiral De Robek atandı

BUNDAN bir süre önce şehrimizden ayrılmış olan Generel Kaltrop'un yerine Yüksek Komiser olarak Amiral De Robek'in tayin edildiği açıklanmaktadır.

Amiral De Robek, Çanakkale'de yenilgiye uğramış olan İngiliz kuvvetlerinin kumandanlarından biridir.

GENERAL MILNE DÖNDÜ

Diğer taraftan birkaç günden beri şehrimizde bulunan Ege bölgesi işgal kuvvetleri kumandanı General Milne'nin İzmir'e döndüğü de bildirilmektedir.

Milliyet

İSTİKLÂL SAVAŞI gazetesi

KALK UYAN YOKSA ARDI HİCRANDIR

HAZIRLAYAN: ÖMER SAMİ COŞAR

PERŞEMBE 4 EYLÜL 1919

Mustafa Kemal Paşa 1917 yılında Diyarbekir'de II. Ordu Karargâhı'nda.

Harbiye ve İçişleri bakanlarının şifreli telgrafı

KONGRE DAĞITILACAK, ELEBAŞLARI TEVKİF EDİLECEK

● Elazığ Valisi Ali Galip'e çekilen telgrafta 100-150 süvari ile kongrenin basılması, yakalananların mevcutlu olarak Istanbul'a gönderilmesi istendi

DAMAD Ferit hükümeti, Sivas Kongresi'nin dağıtılarak "elebaşlarının" tevkif olunarak İstanbul'a gönderilmeleri için Elâzığ Valisi Ali Galip'e dün gizli bir emir göndermiştir.

Harbiye Bakanı Süleyman Şefik ile İçişleri Bakanı Adil Bey'in müşterek imzalarını taşıyan bu şifre telgrafta verilen talimat şudur:

"Malûmunuz olduğu veçhile Erzurum'da kongre namı altında birkaç kişi toplanarak birtakım kararlar ittihaz ettiler. Ne toplananların, ne de ittihaz ettikleri kararların esası, ehemmiyeti vardır. Fakat bu haller, memleketçe kıylü kali mucip oluyor, Avrupa'ya ise pek mübalâğa ile aksettirilmekte oluyor.

Ortada şayanı ehemmiyet hiçbir kuvvet, hiçbir vaka olmadığı halde, mücerret bu mübalâgat ve suitesirattan endişeye düşen İngilizler ahiren Samsun'a epeyce bir kuvvet çıkaracakları istidlal olunuyor.

Hükümetin, umum sırasında tarafımıza da icra ettiği tebligatı malûmeye mugayir hareketine devam etmekte olursa çıkarılacak ecnebi kuvvetlerin Sivas'a ve oradan daha ilerleyerek birçok mahalleri işgal etmeleri ihtimali baid değildir.

BEŞ-ON KİŞİ

Erzurum'da toplanan eşhası malûmenin kariben Sivas'ta içtima ederek, yine bir kongre akdetmek istemekte oldukları muhaberatı vakiadan anlaşılıyor. Böyle beş on kişinin orada toplanmasından hiç bir şeyçıkmayacağı hükümetçe malûmdur. Fakat bunları Avrupa'ya anlatmak mümkün değildir.

İşte bunun için bunların orada toplanmasına meydan vermemek icap ediyor. Bunun için de evvelbeevvel, Sivas'ta hükümetin itimadı tammına mazhar ve selâmeti memlekete muvafık olan, tebligatı harfiyyen icraya âzim vali bulundurmak lâzım gelmektedir.

Zatı vâlâlarını, anın için oraya gönderiyoruz.

Gerçi Sivas'ta kongre akdetmek istemekte olan birkaç kişiye mümaneat etmek o kadar güç bir şey değilse de, erkân ve ümera ve zabitan ve askerin bazıları da bunlarla hemfikir olduğu anlaşılmasına nazaran hükümetin ittihaz edeceği tedabiri ellerinden geldiği kadar tas'ip ve eşhası malûmeyi mümkün olduğu kadar iltizam edecekleri nazarı dikkate alınarak şayanı itimat bir iki yüz kişinin refakatinizde bulunması, temini muvaffakiyet için münasip görülmektedir.

SIVAS'A BASKIN PLANI

Harbiye Bakanı ile İçişleri Bakanı, bundan sonra emirlerinde Sivas Kongresi'nin nasıl basılması gerektiğini de şu şekilde valiye bildirmişlerdir:

"Binaberin evvelce yazdığım veçhile oralardaki Kürtlerden itimad edilen yüz, yüzelli kadar süvariyi birlikte alarak ve niçin oradan gidildiği hiç kimseye sezdirilmeyerek Sivas'a hiç kimsenin intizar etmediği bir zamanda bilvüsul vali ve kumandanlığı hemen ele alacak ve oradaki jandarma ve askerî miktarları cüz'î olmakla beraber hüsnü idare edecek olursanız karşınızda başka bir kuvvet bulunmayacağı cihetle derhal tesisi nüfuz ederek içtimaa meydan vermemiş olacak ve orada bulunanlar varsa hemen derdest mahfuzen İstanbul'a gönderebileceğiniz derkârdır."

Harbiye Bakanı Süleyman Şefik Paşa, Padişahın yaveri oluyor

BAŞBAKAN Damad Ferid, dün konağına gelen Padişahın Başkâtibi Ali Fuad Bey'e, Harbiye Bakanı Süleyman Şefik Paşa'nın Padişahın yaveri olmak emelinde bulunduğunu söylemiş ve bazı bakanlara da nişanlar ve rütbeler tevcihine taraftar olduğunu söylemiş, bunların Padişah tarafından tasvibini istemiştir.

Öğrendiğimize göre, Süleyman Şefik Paşa (Yaver-i Ekrem) unvanını bilhassa istemiştir. Damad Ferid debunu desteklemiştir. Yalnız Başkâtib Ali Fuad Bey, bu unvanın nizamnameye göre yalnız bir kişiye verilebileceğini, bunun da İzzet Paşa'da olduğunu hatırlatmış, yalnız Padişahın yaveri unvanının tevcihinin mümkün olduğunu söylemiştir.

Kendisine tamamiyle bağlanmış ve Kuvayı Milliyeyi dağıtmak için çırpınan Süleyman Şefik Paşayı Damad Ferid böylece Padişahın yaveri ilân ettirmiştir.

Aynı zamanda Maarif Bakanı Said Bey'e terfian Bâlâ, Adliye Bakanı Mustafa Efendiye de Müceddeden Ulâ rütbeleri tevcih kılınmıştır.

PADİŞAHIN EMRİ İLE ŞEHZADE CEMALETTİN, PAŞA İLAN EDİLDİ

● *25 yaşındaki şehzadenin nerede savaşa katıldığı ve yara aldığı bilinmiyor*

DAHA YİRMİ BEŞ YAŞINI GEÇMEMİŞ OLAN ŞEHZADE HİÇBİR SAVAŞ DA İDARE ETMİŞ DEĞİLDİR

Padişah Vahidettin'in bir iradesi ile şehzadelerden Cemalettin efendi Paşa ilân edilmiştir. Dün resmen açıklandığına göre, Cemalettin efendinin rütbesi miralaylıktan mirlivalığa yükseltilmiştir.

Cemalettin efendi henüz yirmi beş yaşını aşmamıştır. Ve hayatında da hiçbir savaş idare etmemiştir. Balkan Savaşı sırasında harbe gönüllü katıldığı ve hatta yara aldığı da yazılmış ise de, nerede nasıl yaralandığı, yarasının da ne olduğu bildirilmemiştir.

Yandaki resimde Şehzade Cemalettin efendi bütün nişanları ile birlikte görülmektedir.

Şehzade Cemalettin.

Sivas Kongresi, Mustafa Kemal'in konuşması ile başlayacak

İstanbul hükümeti ve Hürriyet İtilaf Partisi'nin etkisiyle Batı Anadolu ve Rumeli'den pek az delege geldi

SİVAS

YURDUN bütün millî mukavemet gücünü birleştirmesi beklenen büyük kongre bugün öğleden sonra Mustafa Kemal Paşa'nın bir konuşması ile açılacaktır.

İstanbul hükümeti ile birlikte Hürriyet İtilâf Partisi'nin de çevirdikleri dolaplar ve yapılan propagandalar. beklenildiği kadar delegenin şehrimize gelmesine mani olmuştur. Batı Anadolu ile Rumeli'den pek az delege gelmiştir. Yalnız bunlardan bazılarının hâlâ yollarda olduğu ve kongre başladıktan sonra gelip, çalışmalara katılacakları da söylenmektedir.

Yalnız kongre arifesinde burada sinirli bir havayı, İstanbul'dan gelen bazı delegelerin, manda idaresi lehinde yapmış oldukları propanga yaratmıştır.

Bütün gün bazı delegelerin gizli gizli buluştukları ve bilhassa başkanlık konusunu yeniden ele alıp kendi aralarında anlaşmalara gittikleri de duyulmuştur. Mustafa Kemal Paşa'nın kongre başkanlığına seçilmemesi için yeniden bir cereyanın yaratılmış olması bilhassa dikkati çekmiştir. Erzurum Kongresi'ne gelenler arasında bilhassa Trabzon delegeleri Mustafa Kemal Paşa'nın başkanlığına itiraz etmişlerdir. Bunların, Paşa'yı layikiyle tanımadıkları, dolayısiyle böyle bir davranışta bulunmuş olmaları ihtimalleri kuvvetli görülmüştü. Yalnız dün, Mustafa Kemal Paşa'yı çok yakından tanıyan ve beraberinde bulunun kimselerin onun başkanlığına itiraz ettikleri ve çekilmesini istedikleri hayretle anlaşılmıştır.

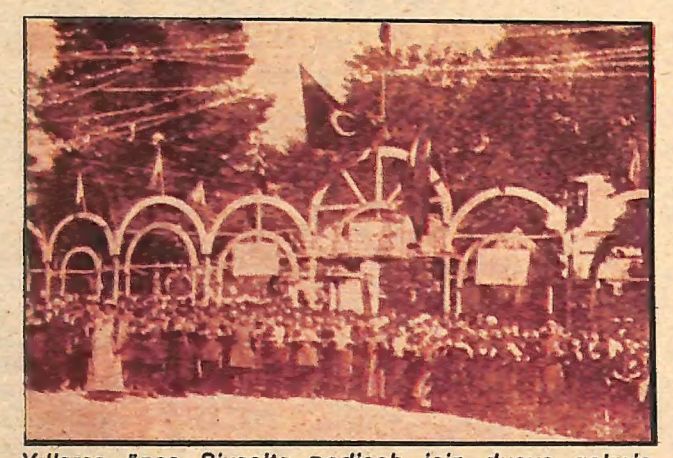

Yıllarca önce Sivas'ta Padişah için duaya gelmiş kalabalık... Bugün yurdun kurtuluşu için duaya ve kavgaya hazırlanıyorlar.

KARAR NEYMİŞ

Öğrendiğimize göre dün gece Bekir Sami Bey'in kaldığı evde Rauf Bey'in ve İstanbul delegelerinden İsmail Fazıl Paşa'nın da katıldıkları gizli toplantıda Mustafa Kemal Paşa'nın kongreye başkanlık için adaylığını koymaması kararlaştırılmıştır. Bu arada İsmail Fazıl Paşa'nın kongreye, bütün delegelerin münavebe ile kongreye başkanlık yapmaları konusunda bir teklif ileri sürmesi de istenilmiştir.

Mustafa Kemal Paşa'nın bu toplantıdan haberdar olduğu ve kongre başkanlığında ısrar etmekte katî şekilde kararlı bulunduğu bildirilmektedir. Yakınların verdiği bilgiye göre, Mustafa Kemal Paşa, millî mücadeleyi hedefe ulaştırmak için tasarladığı planları kendi elleri ile hedefine ulaştırmak fikrinden vazgeçmeyecektir.

İstanbul delegelerinden ve eski ittihatçılardan Kara Vasıf, Cami ve Hakkı Behiç beylerin de bu toplantıya katılıp katılmadıkları tesbit edilememiştir. İsmail Fazıl Paşa, Yirminci Kolordu Kumandanı Ali Fuat Paşa'nın babasıdır.

İNGİLİZ KABİNESİNİN GÖRÜŞÜ

«Fransız planı, bir siyasî hedefi maskeliyor»

İngilizlere göre amaç, Kilikya'nın işgali ya da Sykes-Picot andlaşmasının sınırlarını Nusaybin ve Musul yönlerinde teminat altına almaktır

PARİS

FRANSIZ Başbakanı Klemanso tarafından, Ermenistan'a 12 bin Fransız askerinin Kilikya üzerinden sevkedilmesi ile ilgili olarak yapılan teklif, buradaki İngiliz diplomatları ile Londra arasında aralıksız şifre telgrafların çekilmesine, geniş muhabereye sebep olmuştur.

İngiliz hükümetinin bilhassa bu konuyu görüşmek üzere bir toplantı yaptığı ve Klemanso'nun teklifinin, "Gizli bir maksat" sakladığı kanaatine vardığı da öğrenilmiştir.

2 eylülde Londra'dan, burada İngiliz Dış Bakanı Balfur'a gelen bir yazıda, İngiliz hükümetinin Fransız planına açıkca zorluk çıkarmak istemediği, fakat Ermenistan'a asker sevketmek için uygun limanların Mersin ve İskenderun değil Trabzon ve Batum olduğu tekrarlanmış, bu noktalardan konunun incelenmesi istenmiştir. Ayrıca İngiliz Harbiye Bakanlığı şu kanıdadır ki, Fransızlar bu planla Nusaybin ve Musul taraflarına sarkmak istemektedirler ve esas hedefleri de budur Bu sebeple, Fransızların asıl maksatlarının ne olduğunun anlaşılabilmesi için Balfur'dan, ortaya bir "kumanda ihtilâfı" çıkararak, meseleyi deşmesi tavsiye edilmiştir.

Balfur ise daha önce yolladığı bir telgrafta: "Halep ile Musul'u elimizde tuttuğumuz sürece Fransızların Yukarı Fırat vadisinden geçmeleri bize zarar veremez" demiştir.

FRANSIZLAR'IN HEDEFİ

Diğer taraftan önceki gün Lord Curzon'dan Balfur'a gelen yeni bir telgrafta, kabinede konunun yeniden incelendiği ve şu sonuçlara varıldığı bildirilmektedir:

"—Böyle bir Fransız seferinin faydalı olabileceği sanılmıyor. Tehlike, Kars ve Erivan cihetindedir. Kilikya'dan hareket edecek Fransız kuvvetleri Erzurum'a hiç yaklaşamaz. 50 mil bir yol mevcuttur. Bu seferi kuvvet Ermenileri kurtaracağı yerde Türkleri daha da "kudurtacak"tır.

"—Fransız planı çok fantastik görüldü. Bir siyasî hedefi maskelediği anlaşıldı. Bu da Kilikya'nın işgali veya Sykes-Picot andlaşmasının sınırlarını Nusaybin ve Musul yönlerinde teminat altına almaktadır. İngiliz kabinesinin görüşü budur."

KARADENİZ YOLU

İngiliz hükümetinin, Fransız askerî yardım teklifini ancak bu yardımın İstanbul ve Karadeniz yoluyla yapılması halinde destekleyeceği de ilâve edilmiştir. Böyle bir vaziyette kumanda ihtilâfı da olmayacağı belirtilmektedir. Fransız Generali Franşe Desperey kumandası altında bulunan İstanbul ve Bulgaristan'daki birlikler, Karadeniz yolu ile Trabzon ve Batum'a sevkedildiği takdirde İngiltere, askerî malzeme bakımından da her türlü yardımı yapmaya hazırdır.

Osmanlı İmparatorluğu'nun paylaşılması iki eski müttefiki ciddî şekilde birbirine düşürmeye başlamıştır.

MÜŞKÜL BİR DURUM

Ingiliz kabinesi oldukça müşkül bir durumda kalmıştır. Çünkü, Ermenistan'da vukua gelmek üzere olduğu iddia ettikleri katliamı önlemek için kendileri askerî kuvvet sevkedecek durumda bulunmadıklarını itiraf etmektedirler. Birleşik Amerika da Kafkasya'ya kuvvet sevkedemeyeceğini söylemiştir. Bu vaziyette 12 bin askerini Ermenistan'a böyle bir maksatla yollayacağını bildiren Fransa'ya —gizli planları olsa dahi— manî olmak İngiliz hükümetini çok müşkül duruma düşürebilecektir.

Bu sebebledir ki İngiliz Dış Bakanı Balfur buradan Londra'ya tekrar yolladığı bir şifrede, bir sivil olarak askerî yönlerden Fransız planına karşı gelemeyeceğini de hatırlatmış ve bu meselenin, iki devletin askerî şefleri arasında incelenmesini teklif etmiştir.

Bu meselenin nasıl bir sonuca varacağı merakla beklenmektedir. İngiltere, kendisini müşkül duruma düşürmeyecek bir oyunla, Fransız oyununu bozma gayreti içindedir.

VENİZELOS'UN YENİ TEKLİFİ

Batı Trakya'ya Yunan himayesinde muhtariyet verilsin

Paris'ten gelen haberlere göre, Yunan Başbakanı Venizelos, Batı Trakya hakkında sulh konferansı özel komisyonuna yeni bir teklif getirmiştir. Bilindiği gibi Batı Trakya'yı tamamiyle Yunanistan'a ilhak etmek isteyen Venizelos karşısında Birleşik Amerika'yı bulmuştur. Washington delegeleri her nedense bazı nüfuzlu çevrelerin tesiri altında Bulgaristan'ı tutmakta ve bu Alman müttefiki devlete Ege denizinde mahreç tanınmasını istemektedirler.

Venizelos yeni tekliflerinde, Sturma Karasu ile Meriç nehirleri arasında bulunan Batı Trakya'da millî bir meclisi mebusan açılmasını ve Atina'da bir Trakya Bakanlığı ihdası ile Atina meclisi mebusanında bir Trakya murahhası bulundurulmasını ve Trakya'ya Yunan himayesinde bir muhtariyet verilmesini istemektedir.

Bu hususta fikirlerine müracaat ettiğimiz Trakya cemiyet ilgililerinden Celâl Bey: "Trakya Trakyalılarındır" düsturuna sadık kaldıklarını, bu topraklarda ezici Türk çoğunluğu bulunduğunu tekrarlamış ve eski taleplerinden bir adım geri atmayacaklarını da ilâve etmiştir.

Celâl Bey: "Temenimiz senelerdir zulüm altında inleyen zavallı vatanımızın esaret zincirinden kurtulmasıdır" demiştir.

Milliyet

İSTİKLÂL SAVAŞI gazetesi

KALK UYAN YOKSA ARDI HİCRANDIR

HAZIRLAYAN: ÖMER SAMİ COŞAR

CUMA 5 EYLÜL 1919

Sivas Kongresi toplandı

MUSTAFA KEMAL KONGRE BAŞKANLIĞINA SEÇİLDİ

Kongre, İstanbul delegelerinin hazırladığı teklifi reddettikten sonra ikinci başkanlığa İsmail Fazıl Paşa ile Rauf Bey'i seçti

1917 yılında Halep'te Yıldırım Orduları Kumandanı Mirliva Mustafa Kemal Paşa ve yaverleri.

BÜTÜN millî gücü birleştirerek yurdu yabancı işgalden kurtarıp istiklâline tekrar kavuşturması beklenen millî kongre dün öğleden sonra saat ikide Mustafa Kemal Paşa'nın bir nutku ile çalışmalarına başlamış ve üç muhalif oya karşı ezici çoğunlukla Paşa'yı kongre başkanlığına seçmiştir.

Mustafa Kemal Paşa konuşmasında, milletin silkinip uyandığını söylemiş, Damad Ferid hükümetini de suçlayarak bu hükümetin "güçsüz, kararsız, dermansız" olduğunu belirtmiş, kongreye mühim görevler düştüğünü ilâve etmiştir. (Mustafa Kemal'in nutkunun tam metni ikinci sahifemizdedir.)

Kongrenin ilk günü başkanlık meselesi kısa bir tartışmaya sebep olmuştur.

Mustafa Kemal Paşa, saat ikiye doğru kongrenin toplanacağı Mektebi Sultanî binasının kapısına geldiğinde, Hüseyin Rauf Bey'le karşılaşmış kendisine "Kimi başkan yapalım" diye sormuştur. Bu suale karşılık Rauf Bey de, "Sen başkan olmamalısın" deyince Mustafa Kemal:

"—Anladım. Bekir Sami Bey'in evinde aldığınız kararı bana bildiriyorsun" diye cevap vermiştir.

BAŞKAN SEÇİMİ

Bunun üzerine Rauf Bey'in cevabını beklemeden Mustafa Kemal, salona girmiş ve kongreyi davet eden olarak muvakkaten başkanlık yerine geçerek uzun konuşması ile toplantıyı açmıştır.

Bundan sonra kongre, gündemindeki dört maddeyi ele almıştır. Bunlar şöyle idi:

1—Başkanlık divanı seçimi,

2—Erzurum kongresi tüzük ve beyannamesinin değiştirilerek kabulü isteği ve görüşme açılması.

3—Kongre delegelerinden yirmi beşinin hazırladığı muhtıranın görüşülüp tartışılması,

4—Üyelerin dilekleri.

İlk olarak başkanlık meselesinde İstanbul delegelerinden İsmail Fazıl Paşa söz almış, kongreye devamlı bir başkan seçilmesi aleyhinde konuşmuş ve "Ben başkanlık görevinin birer gün ya da birer hafta sürmek üzere sırayla yapılmasını ve üye adlarının ya da temsil edilen vilâyet ve sancak adlarının baş harflerine göre alfabe sırasıyle yapılmasını teklif ediyorum" demiştir.

Bunun üzerine Mustafa Kemal Paşa kendisine:

"— Paşam, bu teklifinize hâkim olan mucib sebebi iyice anlayamadım. Zannediyorum ki kongere delegelerinin ekseriyeti de öyle" demiş ve şu cevabı almıştır:

"— Kongrenin mesaisine şahsiyet karıştırmamak, arkadaşlar arasında müsavat temin etmek gayesini güdüyorum."

Mustafa Kemal Paşa da:

"— Paşa hazretleri şahsiyattan, müsavattan bahsediyorlar. Fakat ne yazık ki, daha dün İstanbul'dan gelen en yakın arkadaşlarım vaziyete gayri vakıf ve şahıslarına karşı pek ziyade hürmetkâr olduğum bir ihtiyarı aracı yaparak bilfiil şahsiyat yapıyorlar. Bununla beraber İsmail Fazıl Paşa hazretlerinin takdime vasıta olduğu teklifi kongrenin reyine arzediyorum" demiş ve kongre ekseriyetle İstanbul delegeleri tarafından önceki günkü toplantıda gizlice hazırlanan teklifi reddetmiştir.

Bunun üzerine başkanlık seçimi gizli oyla yapılmış ve Mustafa Kemal üç muhalif oya karşı büyük çoğunlukla seçilmiştir.

İkinci başkanlıklara da İsmail Fazıl Paşa ile Rauf Bey getirilmişlerdir. İstanbul delegesi İsmail Hami Bey'le Afyonkarahisar delegesi Mehmet Şürü beyler de divan katipliklerine seçilmişlerdir.

ITTIHADÇILIK

Dün başkanlık seçimlerinden sonra hemen gündemin ikinci maddesine geçilememiştir. Bazı delegeler, Padişaha kongre adına bir telgraf çekilmesi, Kurban Bayramı'nın kutlanması ve diğer taraftarda kongrenin ittihadçılıkla hiçbir alakasının bulunmadığına dair bir yemin yapılması hususunda teklifler, ileri sürmüşler ve bunlar üzerinde tartışmalar olmuştur.

Bugünkü toplantıda tekrar bu konular ele alınacaktır.

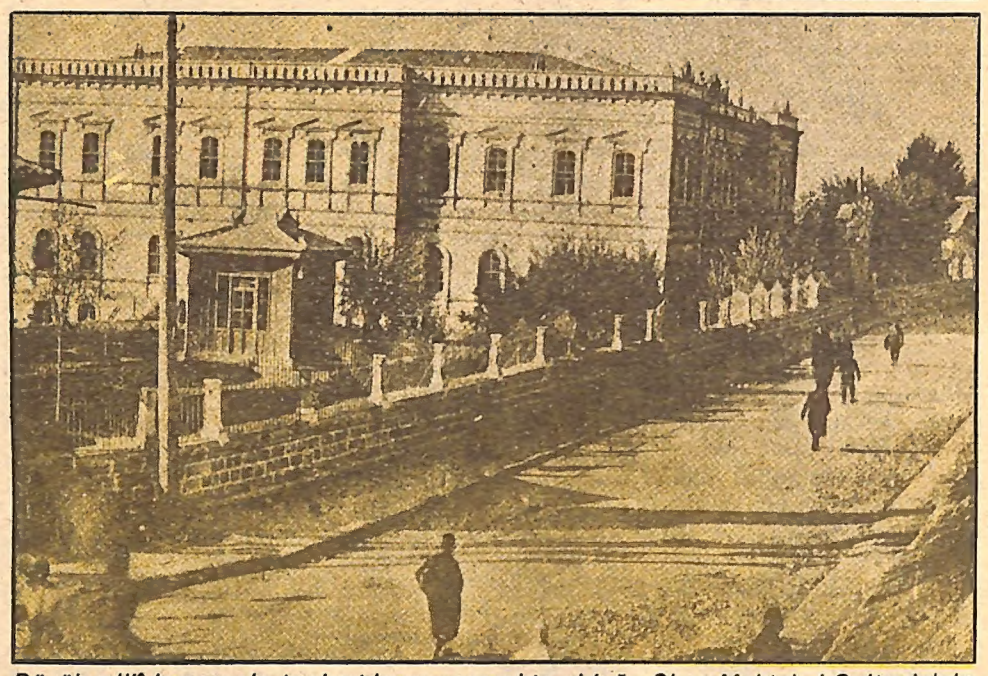

Büyük millî kongrenin toplantılarını yapmakta olduğu Sivas Mekteb-i Sultanisinin uzaktan görünüşü.

Rehin alınan, sonra serbest bırakılan jandarma kumandanı İstanbul'a döndü

BUNDAN bir süre önce İstanbul hükümeti tarafından Ege bölgesindeki durumu teftişe gönderilen ve Nazilli'de Millî Kuvvetler tarafından rehine alınan, sonra da serbest bırakılan Jandarma Umum Kumandanı Ali Kemal Paşa dün akşam şehrimize dönmüştür.

Kemal Paşa dün bazı gazetecilerle konuşmuş ve bu gezisine dair bilgi vermiştir. Fakat bu beyanatın mühim bir kısmı Türk gazetelerinde sansüre uğramıştır. Meselâ AKŞAM gazetesinde Kemal Paşa'nın yalnız şu sözleri çıkmıştır:

"Buradan Bandırma, Balıkesir, Soma Akhisar, tarikiyle Marmara nahiyesi üzerinden Salihli'ye, oradan Alaşehir'e, Alaşehir'den Uşak'a ve Uşak'tan Çivril'e indik. Oradan İzmir - Dinar hattı olmak üzere Dinar'a gittim. Dinar'dan şimendiferle doğru Denizli'ye hareket ettim. Ve bu saydığım yerlerin her birinde bir ikişer gece kalmaya mecbur oluyordum. Denizli'den sonra Nazilli'ye geçtim."

AKŞAM gazetesi ile diğerlerinde, Kemal Paşa'nın bundan sonraki sözlerinin bulunduğu sütunlar bembeyaz çıkmıştır.

STAMBOUL NE DIYOR?

Yalnız, Fransa sefaretinin bir organı halinde yayınlanmakta olan Fransızca STAMBOUL gazetesi bu konuda Kemal Paşa'nın birçok sözlerini sansüre rağmen yayınlamaya muvaffak olmuştur.

MUSTAFA KEMAL PAŞA'NIN SİVAS KONGRESİNİ AÇIŞ KONUŞMASININ TAM METNİ

«Yurdumuz ve milletimize karşı alınan kararlar, muhakkak iflasa mahkûmdur»

● Mustafa Kemal, işgal devletlerine boyun eğmenin çöküntüden başka sonuç vermeyeceğini belirtti

MUSTAFA Kemal Paşa tarafından millî kongrenin açılışında söylenen çok mühim nutkun tam metni aşağıdadır:

"Muhterem efendiler, Vatan ve milletin kurtuluşu aramızda yönelmiş zorlayıcı nedenler, sizleri bunca güçlük ve engeller karşısında Sivas'ta topladı. Celadetperver azminizi tebrik eder ve beyanı hoş amedi eylemekle bahtiyârlığımı arzderim.

Efendiler, muhterem heyetiniz, kurtarıcı müzakeratına girişmeden evvel bazı maruzatta bulunmama müsaadenizi rica ederim. Malûmdur ki milliyetler esasına müstenit vaitler üzerine 30 teşrinievvel 1918 tarihinde Düveli İtilâfiye ile mütareke aktedildi. Milletimiz adilâne bir sulhe nail olacağını ümit etti. Halbuki mütarekename ahkâmı vatan ve milletimiz aleyhinde her gün bir suretle suiistimal ve taarruz ve icbar suretiyle tatbik edildi.

Düveli İtilâfiyeden kuvvet alan memleketimizdeki Hıristiyanlar milletimizin haysiyetine dokunan çılgınca davranışlara girişti. Batı Anadolu'da İslâmın harimi ismetine dahil olan Yunan zalimleri, itilâf devletlerinin hoşgörür gözleri önünde canavarca facialar yaptılar.

"Doğuda Ermeniler, Kızılırmak'a kadar genişleme hazırlıklarına giriştiler. Şimdiden sınırlarımıza kadar dayanıp toptan öldürüp yoketme politikasını gütmeye başladılar. Karadeniz kıyılarımızda Pontus Krallığı hayalinin gerçekleşmesine bile çalışıldı. Adana, Ankara, Maraş, Konya yakınlarına kadar gelen işgalciler Antalya'ya da girdiler. Trakya da işgal bölgesi içine alındı.

Saltanat tahtının yeri ve halifeliğin merkezi olan İstanbul ise, hükümdar saraylarının içine kadar sokulan boğucu bir işgal havası içinde ecnebi inhisarına ve tahakkümüne düştü. Bütün bu haksız saldırışlara karşı İstanbul'daki hükümet belki tarihte bir benzeri daha görülmemiş bir katlanma ile sustu, her zaman için güçsüz, kararsız, dermansız kaldı. İşte bu haller milletimizi silkinip uyanmaya sürükledi.

Artık milletimiz pek güzel anladı ki itilâfçı devletler bu yurtta kutsal varlıklarına ve millî kaderine sahip çıkacak bir gücün, bir isteğin olmadığına iyice hükmetmişler de akıllarına geleni işlemişlerdir. Ve bu zehap yüzündendir ki cansız bir ülke kansız bir millet neleri hak etmiş sayılabilirse hepsini hiç çekinmeden uygulamaya koyulmuştur. Bunakarşı boyun eğip teslim olmuş görünmek, tam bir çöküntüden başka bir sonuç vermeyecektir.

YÜKSELEN SES

Efendiler, milletimizin sizler gibi uyanık ve şerefli kimseleri görünüşün kaygılı karanlıklarından umutsuzluğa düşmediler. Çünkü onlar bilirler ki tarih bir milletin varlığını, hakkını hiç bir zaman inkâr edemez. Onlar güçlü bir inanışla bilirler ki bu yırtılan örtü arkasından yersiz bir görüşle yurdumuza ve milletimize karşı verilen hükümler, ortaya sürülen kanaatler muhakkak iflâsa mahkûmdur.

Efendiler, itilâf devletlerinin haksızlıklarıyle İstanbul hükümetinin güçsüzlüğü ve kararsızlığı karşısında milletimiz varlığını belirtmek ve bu saldırılara karşı namusunu ve istiklâlini korumak gerektiğine hükmetmek zorunda kaldı. Bilindiği gibi doğuda geçen harbin her türlü meşakkat ve elemlerini görmüş ve bilhassa Ermenilerin vahşice zulmüne uğramış yaşlı hudud vilâyetlerimiz millî istiklâl ve namusu kurtarmak amacıyla Müdafaai Hukuku Milliye, Muhafazai Hukuku Milliye Cemiyetleri kurdular. Şarktan ve cenuptan tehlike hisseden Diyarbakır vilâyetimizde de Müdafaai Vatan Cemiyeti teşekkül etti.

Batıda Yunanlıların tecavüzü ihtimaline karşı teşekkül eden Müdafaai Hukuku Milliye Cemiyeti Yunanlıların sevgili topraklarımıza ayak basması üzerine ilhakı fiilen redde kıyam etti.

Trakya'da, Kilikya'da ve her tarafta millî cemiyetler teşekkül etti. Hülasa Batı'dan ve Doğu'dan yükselen milletin sesi Anadolu'nun en uzak köşesinde bile yankı buldu.

Binaenaleyh millî cemiyetler, düşmanların esaret boyunduğuna girmemek kastiyle millî vicdanın azmü iradesinden doğmuş yegane teşkilât oldu. Bu sayede asırlardan beri müstakil yaşayan milletimizin mevcudiyetini âleme göstermeye başladı.

ERZURUM KONGRESİ

Efendiler, milletçe kurtuluş çaresinin ancak kendi ruhundan ve kendi gelişmesinden doğacağı kanaati tahakkuk edince, bariz tehlikeler karşısında bulunan Doğu Anadolu vilâyetleri "Erzurum Kongresi"ni davet etti. Bu sırada idi ki cereyan eden muhaberat ve ortaya çıkan hadiseler ve kendini gösteren gerçekler karşısında bütün yurdun bir bütün halinde kurtuluşunu amaç edinen Sivas Kongresi, bugün muhterem heyetinizin vucude getirdiği umumî kongre, daha 21 haziran 1919 tarihinde kararlaştırıldı.

Efendiler burada azim teessüflerle heyeti aliyenize arzedeyim ki, memleketin ve milletin mukadderatını teminde güçsüzlükten, miskinlikten başka bir şey gösterememiş olan İstanbul hükümeti, milletin sesini boğmak, belirmeye başlayan bağlılıklarını koparmak ve böylece milleti daima mağlûp göstermek gibi ancak düşmanlarımızın çıkarına işleyen aykırı davranışlarda ancak gücünü gösterebilirdi. Bu hal millî tarihimizde elbette İstanbul hükümeti hesabına lekeli bir sayfadır.

GECİKME

Teşekkür olunur ki efendiler, millet ve kudreti milliyenin tam dayanağı olan namuskâr ordumuz, hükümeti merkeziyeyi ikaz etmekle birçok büyük zararları önlemiş oldu. Yine de bu halin millî davranışta birçok gecikmelere ve duraklamalara sebep olduğu unutulamaz.

Hatırlarda olacaktır ki, Sivas umumi kongresine teşrifleri için 22 haziranda vukubulan davetnamede Erzurum Kongresi'nden bahsedilerek 10 temmuz, in'ikat için esas itibar edilmişti. Batı Anadolu delegelerinin bu zamana kadar Sivas'a vasıl olabilecekleri tahmin olunarak Erzurum heyetinin de Sivas'ta umumî içtimaa dahil olabileceğine imkân tasavvur edilmişti. Halbuki Sivas'ta toplantı ancak bugün gerçekleşebildi. Aradan bir aydan çok zaman geçti. Bu uzun süre içinde, Erzurum Kongresi delegelerini bekletip durdurmaktansa herkesin kavrayıp katıldığı amaçlar ve esaslar üzerinde konuşulup kararlara varılması uygun düştü. Ve sonradan delegelerin seçildikleri yerlere dönüp alınan kararları uygulamaya girişmeleri tercih edildi. Fakat kongre heyeti umumiyeti ve binaenaleyh Doğu Anadolu namına Sivas Kongresi'nde hazır bulunmak üzere Heyeti Temsiliye'den bir heyetin teşkiline karar verildi.

GIZLI KARAR YOK

Erzurum Kongresi'nin bildirisinden ve tüzüğünden başka gizli kalmış hiçbir kararı yoktur. Yalnız Sadrazam Ferid Paşa'nın Paris seyahatinden dönüşte Anadolu'da karışıklık olduğuna dair yayınladığı bir tamimi Kongrece büyük teessüflerle okunmuş, gerçeğe uymayan, memleket ve milletin çıkarlarına zarar veren bu gafilane tebliğin derhal tekzibi şiddetle kendisinden talep edilmiştir. İstenen bir şey de milletvekili seçiminin çabuklaştırılmasıdır.

Erzurum Kongresi yalnız Doğu Anadolu delegelerinden kurulu olduğu için yetkisini bu çevre içinde sıkışmış görmekle yetinmiştir. Ancak Batı Anadolu ve Rumeli delegelerinin katılmasıyla belirebilecek yaygın ve tüm bir yetkinin kullanılmasını sizin muhterem topluluğunuzun gerçekleşmesi koşuluna bağlı gördü. Hatta bu sebepledir ki, Doğu Anadolu'daki millî cemiyetlerin birleşmesinden hasıl olan kütleye unvan verirken, "Şarkî Anadolu" kaydı konuldu. Durup dururken, "Anadolu Müdafaai Hukuk Cemiyeti" ya da "Anadolu - Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti" adlarını kullanmak ve bütün milletin hukuku namına kendi kendine selahiyet vermek doğru olmazdı. Bu takdirde İstanbul'da vuku bulduğu gibi beş-on kişinin bir araya gelerek bütün milletin sahibi selâhiyet vekilleri imiş gibi aslı selâhiyet milletle ilgisiz davranışları bir bakıma tekrarlanmış olurdu.

Bununla beraber efendiler, Erzurum Kongresi bütün memleketin ve milletin ittihat ve ittifak noktasında Doğu Anadolu vilâyetlerince diğer vilâyetler ile her noktai nazarında işbirliğine hazır olduğunu belirtmeyi kararlarının başında saymıştır. Elbette yüce varlığımızla kurulmuş bulunan bu Sivas Kongresi, vatanımızın yekpare, milletimizin yekvücut olduğunu gerektiği gibi ortaya koyup ispatlayan kararları alacak, esasları koyacaktır.

MANDATERLİK

Efendiler, Millet Meclisi'nin toplanması için öteden beri gösterilen millî dilekler karşısında İstanbul hükümetinin daha ilk günden baştan savma davranışları, sonraları Anayasa'ya aykırı inatçı direnişleri, son günlerde millî cereyanın tesiratiyle az çok gevşemiş durumdadır. Seçimler için emir verildiği malûmunuzdur. Bunun gerçekleşmesi, Allah'ın izni ile sizin davranışlarınız ve dirençlerinizle sağlanacaktır.

Ancak seçim başlayıp bitmeden önce bir ya da birkaç yabancı memleketin mandasını kabullenmek gibi doğrudan doğruya hayat ve istiklâlimizle alâkadar bir mesele mevzubahis olmaktadır.

Millî Meclis'in henüz toplanmamış olduğu bir sırada yabancıların kuşattığı ve istiklâlini kaybetmiş olan İstanbul hükümetinin tek başına ve gayrımeşru bir kararı veyahut millî emellere karşı bazı yabancı teklifleri hoşgörüp kabullenmesini hesaba katarak Erzurum ve Sivas kongrelerinin birbiri ardı sıra birbirinden daha yetkili toplanmış olması, muhakkak bir fali hayr ü selâmettir.

Maruzatım hitam bulurken, vatan ve milletin kurtuluş ve yükselişi amacına bağlı olan heyetimizin hayırlı bir başarıya ulaşması dileğini Tanrı'nın yüce katına yükseltmek isterim."

Bayram günleri Hilâl-i Ahmer gazetesi yayınlanacak

Okuyucularımızın Kurban Bayramı'nı tebrik eder ve Müslümanların daha şen ve mesud bayramlar idrak etmesini Cenabı Hak'tan niyaz ederiz.

Bayram günleri sabah ve akşam Hilâliahmer gazetesi intişar edecek ve Tasviriefkâr idarehanesinde tevzii edilecektir.

Milliyet

İSTİKLÂL SAVAŞI gazetesi

KALK UYAN YOKSA ARDI HİCRANDIR

HAZIRLAYAN: ÖMER SAMİ COŞAR

CUMARTESİ 6 EYLÜL 1919

Sivas Kongresi, 2 bildiri yayınlanmasına karar verdi

Delegeler, vatan ve millet için çalışacaklarına yemin etti

Padişaha yollanan beyannamede vatanın çökmesine engel olacak tedbirlerin alınacağı bildirildi

Mustafa Kemal Paşa, sağında Hüseyin Rauf Bey ve solunda Mazhar Müfit Bey'le Ahmed Rüstem Bey'ler.

SİVAS

MİLLÎ Kongre'nin dünkü toplantısında uzun tartışmalardan sonra delegeler, "Vatanın ve milletin mutluluk ve esenliğinden başka hiç bir kişisel amaç gütmeyeceklerine, İttihat ve Terakki Partisi'ni canlandırmaya çalışmayacaklarına, siyasî partilerden hiç birinin politik isteklerine hizmet etmeyeceklerine" Tanrı adına yemin etmişlerdir.

Damad Ferid hükümeti ile onu destekleyen gazetelerin Anadolu hareketini devamlı surette bir "İttihat Terakki hareketi" olarak göstermeye çalışarak halkı iğfal yoluna sapmaları yüzünden böyle bir yeminin kongrede yapılması lüzumlu addedilmiştir. Yalnız, bir delege, Mazhar Müfid Bey, evvelce İttihad Terakki içinde de yemin etmiş olduğunu beyanla bu yemini yapmaya yanaşmamış fakat millî mücadelenin içinde olduğunu da tekrarlamıştır. Mazhar Müfid Bey'in samimiyetine inanıldığından kendisinin kongreden ihracına gidilmemiştir.

PADİŞAHA BEYANNAME

Bundan sonra kongreye sunulmuş diğer bir önerge üzerinde tartışmalara girişilmiştir. Ve Kurban Bayramı dolayısıyla biri Padişaha ve diğeri millete yayınlanmak üzere iki beyannamenin yazılmasına karar verilmiştir.

Kongrenin Padişaha sunduğu 5 eylül tarihli beyannamede özet olarak şu hususlar belirtilmektedir:

"Tarihimizin kaydeylediği en büyük faciadan sonra kabul ettiğimiz Mondoros Mütarekesi, her türlü dış ve iç saldırılarla işlemez bir duruma gelmiştir. Bu hale karşı hareketsiz kalan devlet ve milletin haklarını ayaklar altına aldırtan, anayasadaki açıklığa rağmen Ayan ve Mebusan Meclisleri'ni hâlâ toplamamış bir idareyi gören bu zavallı, millet, meşru hakkına dayanarak ve hiç bir parti hırs ve özel görüşüne uymadan vatanın çökmesine engel olacak son tedbirleri almak üzere Sivas Kongresi'ni açmıştır. Kongre yüksek heyeti, Allah'ın yardımına dayanarak, yüksek hilâfet ve padişahlık makamı ile memleket ve milletin meşru haklarını, mevcut ve muhtemel tehlikelere karşı müdafaa hususunda alacağı tedbirleri müzakereye başlamıştır. Bu hayırlı teşebbüs vesilesiyle zatı şahanelerinin, bir din ve millet vazifesi sayarak Kurban Bayramı'nı en iyi dilekleriyle kutlar, bağlılıklarını tekrarlarlar."

MİLLETE BEYANNAME

Aynı zamanda kongre tarafından dün bir beyanname de millete yayınlanmış ve bunda: "Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Genel Kongresi'nin 4 eylül saat 15.00'de Sivas'ta birinci toplantısını yaptığı ve ilk iş olarak Padişaha bağlılığını belirten bir beyanname gönderdiği ve durumun bütün köylere kadar duyurulmasının gerektiği, alınacak kongre kararlarının ayrıca bildirileceği" belirtilmiştir. Padişaha yollanan beyanname de buna eklenmiştir.

Vali Ali Galip Sivas baskını için paralı süvari topluyor

ELAZIĞ

HARBİYE ve İçişleri bakanlarından, Sivas Kongresi'ni basıp Mustafa Kemal ile arkadaşlarını tevkif etmesi için gizli talimat almış olan Vali Ali Galip, tam bir sessizlik içinde hazırlıklarına devam etmektedir.

Ali Galip'in, İstanbul'dan aldığı selâhiyetle Mal Sandığı kasasından 6000 lira çektiği ve bununla silahlı süvari toplamaya başladığı öğrenilmiştir.

Tam şu sırada Doğu illerimizde aleyhimizde propagandalar yaptığı duyulmuş olan İngiliz binbaşısı Noel'in de şehrimizde bulunması dikkati çekmektedir. Binbaşı Noel çarşamba günü, yanında Bedirhani ailesinden Celâdet ve Kâmuran ile Diyarbekirli Cemil Paşa ailesinden Ekrem ve silahlı suvariler bulunduğu halde buraya gelmiştir. Geldiklerinden beri de Ali Galip ile devamlı temas halindedirler.

MUSTAFA KEMAL ŞÜPHELENİYOR

SİVAS

Mustafa Kemal Paşa'nın, Elazığ Valisi Ali Galip'in bazı hazırlıklar içinde bulunduğundan şüphelendiği ve süratle tedbir almakta olduğu zannedilmektedir.

Paşa, kongreyi ve delegeleri endişeye vermemek için bundan kimseye hiç bir şey bahsetmemiş yalnız bazı subay arkadaşlarını vazifelendirmiştir.

Ayrıca Mustafa Kemal dün Ankara'ya Kolordu Komutanı Ali Fuat Paşa'ya aşağıdaki telgrafı da çekmiştir:

"Sivas vilâyetine Galip Bey isminde bir zatın tayin olduğunu ajanslar yazıyor.Bu Galip Bey acaba Kayseri Mutasarrıfı ve halen Elazığ Valisi Galip Bey midir? Buna dair gazetelerden veyahut diğer bir suretle haber alındı mı? Cevap alilerine şimdi intizar eder ve tahassürle gözlerinden öperim."

Mustafa Kemal Paşa'nın Ali Galip Bey ile ilgili bazı şifre telgrafları elinde bulundurduğu da anlaşılmaktadır.

Ali Galip'in, Mustafa Kemal Paşa, haziran sonunda Amasya'dan Erzurum'a giderken, Sivas Valisi Reşit Paşa'yı tehdit ederek, Mustafa Kemal'in tevkifini temine çalıştığı, Reşit Paşa'nın da bunu reddettiği hatırlatılmaktadır.

PAŞA OLACAKMIŞ!

İçişleri Bakanı Adil Beyle Ali Galip arasında son günlerde birçok şifre telgraf teati bulunduğu anlaşılmaktadır. Hatta bu ayın ilk günlerinde Ali Galip'in Sivas'ı basma vazifesi kendisine teklif edildiği zaman, 1911 yılında husumet yüzünden 18. Tümen Kurmay Başkanlığı'ndan istifa etmek zorunda kaldığını, sekiz buçuk sene ticaret ve ziraatla uğraştığını Adil Bey'e hatırlatarak bu yılların kıdemine sayılarak derhal kurmay albaylığa terfi ettirilerek yeniden orduya alınmasını ve ayrıca Elazığ'dan Sivas seferine çıkarken de tuğgeneralliğe terfi ettirilmesini istediği öğrenilmiştir.

İçişleri Bakanlığı bu teklifleri kabul etmiştir.

Eski başbakanlardan İzzet Paşa, Sivas Kongresi'ne dilekçe gönderdi

«Umumi mandanın Amerika'ya verilmesi uygundur»

● *Kazım Karabekir, İzzet Paşa'nın layihası ile birlikte Miralay İsmet Bey'in mektubunu Kurmay Subay Saffet Bey'in getirdiğini açıkladı*

ERZURUM

KAZIM Karabekir Paşa, önceki gün İstanbul'dan şehrimize mezunen gelen kurmay subaylarından Saffet Bey'in, eski başbakanlardan İzzet Paşa'nın manda ile alakalı bir layhası ile Miralay İsmet Bey'in uzun bir mektubunu getirdiğini s"ylemiştir.

Sivas Kongresi ile yakından ilgili olan İzzet Paşa'nın layihası, bütün Osmanlı ülkesi için Amerikan mandasının kabulünün en uygun çare olacağını belirtmekte ve millî kongreye bu tavsiyede bulunmaktadır. Saffet Bey'in Mustafa Kemal Paşa'nın halen Erzurum'da bulunduklarını sanarak bunu buraya getirdiği zannedilmektedir.

"Osmanlı hükümeti ile İtilaf devletleri arasında akdedilecek sulhe dair bazı hususi müteleallar" Başlığını taşıyan layihasında Müşir İzzet Paşa, önce Klemanso'nun Paris'te Osmanlı Sulh Heyetine verdiği cevabı hatırlatarak, bunda; "Osmanlı devleti ve Türk milleti adeta medenî kabiliyeti çok düşük ve müstakil idareye yararlı olmayan bir hükümet ve millet şeklinde tasvir edilerek pek mahdud bir dairede küçük ve hafif bir devlet haline getirilmek niyetleri ihsas edilmektedir." demektedir.

Amerikan mandasını kabul etmenin en uygun çare olduğunu söyleyen Müşir Ahmet İzzet Paşa...

Hilâfet, Arab vilâyetleri, Boğazlar ve İstanbul, Anadolu'nun durumu ve manda meselesi bölümlerini ihtiva eden layihada, hilâfetin Avurupalılar tarafından Osmanlı elinden alınması gibi bir istek ortaya çıktığı takdirde bu meselinin tercihan İstanbul'da toplanacak ve bütün İslâm ülkelerinin temsil edilecekleri bir "Ülema meclisi"nde karara bağlanması tavsiye olunmaktadır.

Müşir İzzet Paşa, Hicaz için yapılacak olan bir şey olmadığını da kaydederek, Suriye ile Irak'ın Osmanlı elinden kaçırılmaması gerektiği görüşünü savunmakta ve bu arada şu teklifleri yapmaktadır:

" —Suriye ve Irak'ın sabık Macaristan kraliyeti derecesinde bir muhtariyet kamilei idariye şeklinde Zat-ı Şahanenin hakimiyetine tevdi edilmesi ve ondan sonra Türk vilâyatı hakkında zikrolunacak devleti muzaharenin muayyen bir müddet için kontrol ve muaveneti tahtında bulundurulması en salim bir hal süreti gibi görünmektedir. Maahaza bu hususa muvafakat olunması muvafıktır."

BOĞAZLAR VE ISTANBUL

İzzet Paşa, boğazların serbestliğini kabul etmemenin imkân olduğuna işaretle, yalnız buraların Cemiyeti Akvam'a karşı mesul olmak şartıyla Osmanlı devleti tarafından savunulması gerektiğini söylemekte ve İstanbul'un, Osmanlı devletinin başkenti olarak kalması için de " son dereceye kadar ısrar mecburiyetindeyiz" demektedirler.

İzzet Paşa ancak "İstanbul'un kapılarında bir Bulgar veya Yunan hükümeti bulunursa artık bu şehirde asayiş ve istirahat ümit etmek pek hoş olur" demekte veya Trakya'da stratejik bir sınırın kabul edilmesi veya Batı ve Doğu Trakya'da Müslüman bir hükümetin teşkili çarelerinin aranması noktaları üzerinde durmaktadır.

RUM VE ERMENILER

Layihada, Anadolu vilâyetlerinin Osmanlı devletine tamamıyla bağlı kalmaları gerektiği belirtilerek, buradaki Rumlar ve Ermenilerden bahisle bunların mübadelesine gidilebileceğini ilâve etmektedir.

İzzet Paşa: "Kırk sene kadar evvel Yunanistan'a ve Sırbistan'a terk edilen arazimizde bulunan İslâm ahaliden kaç aile kalmıştır'" sualini de sorarak Avrupa devletlerinin bu konuda bu noktayı da göz önünde tutmaları gerektiğini hatırlatmaktadır.

MANDA MESELESI

Müşir İzzet Paşa, layihasının sonunda manda meselesine temasla, neticeye gelmekte ve aynen şunları yazmaktadır:

" Devletin şu duçar olduğu hali zecrette ve akvam ve edyanı muhtelife beynindeki ihtilafat ve münafeset içinde alelhusus tahdı tehdidin de bulunduğumuz zarureti maliye muvacehesinde bir idarei salime teşkili pek kolay bir mesele olmadığı düveli galibenin dahi alacaklarından harp zarar ve ziyanlarından ve bir çok imtiyazlarından dolayı müteaddid hukuk davasında bulunmaları vesaire gibi sebeplerle herhalde şu son zamanlarda "Manda" lafı ile eda olunan bir müzaharet ve mürakebe olmaksızın devletin temini hayatı kabil olmayacağına her bir sahibi fikri salimce kanaat olunur.

"Manda" tabirinin şümulü pek malum değilse de saltanatın hakkı ve kaza temsilinin mahfuziyeti, "manda emrinin nüfuzu cari olmakla beraber kuvva ve heyeti teşriiyenin bekası, cemaatlerin serbestii inkişaf ve mezahip ve tedrisatın hürriyeti tammesi, devleti müzahire memurinin kontrolü altında yerli memurların da külliyetle temeşşiyeti umur etmesi, milis tarzında olsun bir ordu teşkil edilmesi, mütekaidin ve eramil hukukunun gözetilmesi gibi hususatın şurutu esasiyeden olması iktiza eder.

Bir de mandater olan hükümetin kontrolü kafi görülerek hergûna kapitülasyonun sureti katiyede ref'i de ehemmi umurdan ve iktizayı madelettendir.

Ondan maada "manda"nın müddeti mübhem tabirat ile ifade edilmeyiz. Behemahal 15-30 senelik muayyen ve mahdut bir müddete münhasır olması lazım gelir. Erazii devletin müteaddit mandalara taksimi inkisamı katisinden başka bir şey addolunamaz. Binaenaleyh Asyayı sugra şibih cezıresi (Trakya ve İstanbul ile beraber) ve Arabistan vilayetleri hakkında bâlada dermeyan olunan teklifin kabul ettirilmesi takdirde vilayatı mezkûrenin dahi muayyen ve kati bir müddet dahilinde bir tek mandaya tevdi olunması istikbal ve hayatı devleti kâfil yegane sureti haldir."

AMERIKA

Bu mandanın Avrupa düveli muazzamasından birine tevdi halinde birçok muhasedatı tevlit edeceği gibi istikbalimiz için de hayırlı olmaz. Binaenaleyh bu umimî mandanın Amerika hükümetine tevdi olunması uygundur.

"Anadolu'da başgösteren ve birçok teşevvüşat ve sifki demaya sebebiyet vermesi müstabad görülmeyen karışıklığın önü alınması için bir an evvel âlemi medeniyetin şu tedbire tevessül etmesi bir vazife-i insaniye olduğu gibi bu teşevvüşatın tesiri ile izmihlal ve inhilali katiden kurtulmak için bizim dahi biranevvel bunu taleb etmekliğimiz uygundur.

Vaziyeti hazırai siyasiyeye göre Sivas Kongeresi'nin dört devlet mümessilinden Amerika mandasını taleb etmesinin pek mühim bir faide temin edeceği ve rekabeti malume kefesini lehimize mühim surette ağır bastıracağı teklif ve beyan olunur."

Akşam gazetesi, Damad Ferid'in tenkitlerini yetersiz buluyor

AKŞAM gazetesi dün imzasız bir başmakalesinde, Damad Ferid'in geçenlerde Paris'in (Le Temps) gazetesinin İstanbul muhabirine vermiş olduğu beyanatı yorumlamakta ve bilhassa Mustafa Kemal Paşa için söylenmiş olan sözlere de değinerek şöyle demektedir:

"Sadrazam Paşa'ya, Mustafa Kemal Paşa'nın harekâtı için İttihad ve Terakki parası ve parmağı ile icra edilen alevleri sönmüş bir saman ateşi gibidir, diyorlar ve ahalinin hükümeti merkeziyeye mutavaat ve hanedanı saltanata sadakat göstermekte devam eylediğini söylüyorlar.

Zaten Anadolu harekâtı hiç bir zaman Padişaha ademi sadakat mahiyetini iktisap etmemiştir.

Padişaha sadakat Anadolu ahalisinin en kuvvetli duygusu ve arzusudur. Bu his, bu arzı Anadolu'da belki merkezi saltanattan çok fazladır.

" Mustafa Kemal Paşa'nın harekâtına gelince bu harekat, devleti Osmaniye'nin menafii aliyesine muvafık görülmediği yani hükümeti merkeziye hukuk ve menafii devleti vikaye'ye ve istiklâlimizi muhafazaya külliyen azmeylediği halde harekat vakia buna mani bulunduğu takdirde hakikaten şayan takbih ihanettir. Fakat Mustafa Kemal Paşa harekâtının mahiyeti hakikiyesini tamamiyle bilemediğimiz için hıyanetin derecesini tayin ve bu meselede Sadrazam Paşa hazretlerinin ne demek istediklerini layikiyle derkedemiyoruz.

Anadolu'da sarfedilen paralar nerelere sarfediliyor? Ne gibi işler yapılıyor? Ve bu işlerin devlete, millete, memlekete mazaratı nelerdir? Bir cihetler tasrif edilmiş olsaydı, efkarı umumiye nazarında meselenin mahiyeti epeyce anlaşılırdı."

SEÇIMLER

Başmakalede, Damad Ferid'in seçimlere başlandığına dair Le Temps muhabirine sözleri ele alınarak deniliyor ki:

"Seçimlere başlandığı ve hatta yakında son bulacağı beyan ediliyor. Halbuki seçimlerin başladığı şimdiye kadar hükümetçe ilân edilmedi. Hatta dün Harbiye eski Bakanı Ferid Paşa gazetelere, "seçimlere başlanmadığı cihetle ve sabahları gazeteleri okumakla ve öğleden sonra uyumakla meşgul olduklarını söylemiştir."

Manda konusunda da AKŞAM diyor ki:

"Manda hakkında Damad Ferid Paşa, gayet asabiyet ve şiddet gösteriyorlar. Ve manda sözünü hiç bir Osmanlı hükümeti işitemez diyorlar. Demek ki Ferid Paşa hükümeti manda kabul etmeyecektir. Sadrazam Paşa hazretlerinin azim ve metanetini tebrik ve muvaffakiyetlerini temenni eyleriz."

Milliyet
28
İSTİKLÂL SAVAŞI gazetesi
KALK UYAN YOKSA ARDI HİCRANDIR
HAZIRLAYAN: ÖMER SAMİ COŞAR
PAZARTESİ 8 EYLÜL 1919

Erzurum Kongresi tüzüğü ve cemiyetin adı değiştirildi...

«Heyeti Temsiliye» tüm vatanı temsile yetkili kılındı

«Şarki Anadolu Müdafai Hukuk Cemiyeti'nin» adı, «Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti» olarak değiştirildi

Sivas Kongresi'nde Mustafa Kemal Paşa etrafındaki emniyet tedbirlerini yürütmekte olan ve karargâhını da Sultani binasının bir odasına kuran Mazlum Bey, Kayseri'nin Sivas Kongresi'ndeki delegesi Ahmet Hilmi Bey'le beraber...

SİVAS

MİLLÎ Kongre, ilk üç gününü İttihatçı olmadıklarını açıkça belirtmek için and içmek gereğini konuşmakla ve and örneğini düzenlemekle, Padişaha sunulacak yazıyı yazmakla ve kongrenin açılışı dolayısiyle gelen tellere karşılık vermekle ve hattâ, kongre siyasetle uğraşacak mı, uğraşmayacak mı konusunun tartışmalarıyla geçirdikten sonra nihayet dün ana meselesini ele aldı ve Erzurum Kongresi tüzüğünü görüşerek geç vakte kadar devam eden müzakerelerden sonra sonuca bağlandı.

Mustafa Kemal Paşa, esas hedefin bu olduğunu, uzayan tartışmaların kongreyi bu hedefe varmakta geciktirdiğini düşünerek, Mazhar Müfit Beyin başkanlığı altında 25 kişilik bir heyet teşkil ettirmiş ve bu heyet kongrenin ikinci ve üçüncü geceleri toplanarak gerekli nizamname değişikliklerini hazırlayarak kongreye getirmişti.

Dünkü toplantıda Erzurum Kongresi nizamnamesinde yapılan değişiklikler için Mustafa Kemal Paşa şunları söylemiştir:

"Nizamnamede değiştirilen en önemli noktalar şunlardır:"

1 — Cemiyetin unvanı "Şarkî Anadolu Müdafaai Hukuk Cemiyeti" idi. Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti oldu.

2 — "Heyeti Temsiliye, Şarkî Anadolu'nun heyeti umumiyesini temsil eder" kaydı yerine, "Heyeti Temsiliye vatanın heyeti umumiyesini temsil eder" dendi. Heyeti Temsiliye üyelerine daha altı zat ilâve olundu."

3 — "Her türlü işgal ve müdahaleyi Rumluk ve Ermenilik teşkili gayesine matuf telâkki edeceğimizden müttehiden müdafaa ve mukavemet esası kabul edilmiştir", yerine "Her türlü işgal ve müdahalenin ve bilhassa Rumluk ve Ermenilik teşkili gayesine matuf harekâtın reddi hususlarında mütehiden müdafaa ve mukavemet esası kabul edilmiştir" denildi.

Bu iki cümledeki fark, mânâ, itibariyle bittabi pek büyüktür. Birincisinde İtilâf Devletlerine karşı hasmane vaziyet ve mukavemet telâffuz olunmuyor. İkincisinde bu cihet sarahat kesbediyor.

4 — Nizamnamede dördüncü maddeyi teşkil eden mesele oldukça münakaşayı mucib oldu. Madde şu idi: "Hükümeti Osmaniye yabancı devletler baskısı karşısında buraları (yani Şark vilâyetlerini) bırakmak ve buralarla ilgilenmemek zorunda kaldığı anlaşılırsa, alınacak idarî, siyasî, askerî vaziyetlerin tayin ve tesbiti" yani geçici idare kurma meselesi. Nizamnamenin bu maddedeki "Buraları" yerine "Yurdumuzun her hangi bir parçasını terk ve ihmâl etmek..." suretinde şâmil ve umumî bir kayıt kondu."

Erzurum Kongresi beyannamesinin birinci maddesinde Doğu illeri ile Trabzon ve Samsun'un birbirlerinden ve Osmanlı topluluğundan ayrılmaz bir bütün olduğu belirtilmiş, altıncı maddesinde de bütünlüğü amaç edinilen vatanın 30 ekim 1918 günündeki sınırlar içinde kalan ülke olduğu tesbit edilmişti. Dün kongrede bu iki maddedeki esaslar bir madde halinde birleştirilmiş ve aşağıdaki daha genel anlamlı şekle sokulmuştur:

"Madde 1 — Osmanlı Devleti ile İtilâf devletleri arasında yapılmış olan Mondros mütarekesinin imzalandığı 30 ekim 1918 günündeki sınır içinde kalan ve her bölgesi Müslüman çoğunluğu ile dolu bulunan Osmanlı ülkesinin bölgeleri, birbirlerinden ve Osmanlı topluluğundan ayrılmaz, bölünmez bir bütündür. Bu bölgelerde yaşayan bütün Müslümanlar bir birlerine karşılıklı saygı ve fedakârlık duygulariyle doludurlar. Sosyal hakları ile bölgesel kurallarına saygılı özkardeştirler."

DÖRDÜNCÜ MADDE

Mustafa Kemal Paşa'nın "oldukça münakaşayı mucib oldu" diye bahsettiği ve geçici bir idarenin Anadolu'da kurulubileceği ihtimallerinden ve şartlarından bahseden dördüncü maddenin kongre delegelerinden bazılarını vehim ve hattâ telâş ve endişeye sevkettiği de öğrenilmiştir.

Bu arada bir delege:

"— Osmanlı Devletini bertaraf edip yeni ve muvakkat bir devlet mi kurulmak isteniyor?" diye sormuştur.

Bu konu üzerinde tartışmalar saatlerce devam etmiş, yakın uzak tehlikeleri hesaplanmış, lehte ve aleyhte birçok konuşmalar olduktan sonra nihayet vehim ve endişeler dağıtılarak madde kabul edilmiştir.

Kongrenin bugünkü toplantısında "Manda" meselesinin müzakeresine başlanacaktır.

Mustafa Kemal: «Gayemiz, sadece vatan ve milleti kurtarmaktır»

SİVAS

MUSTAFA Kemal Paşa dün akşam toplantıdan sonra yakın arkadaşlarına, "Geçici idare" kurulması ile ilgili maddenin tartışmaları sırasında verilen kısa tatil devresinde Denizli delegesi Necip Ali ile Afyon delegesi Sıtkı Bey'in gelerek kendisine bir teklifte bulunduklarını, geçici idarenin bir tarafa bırakılarak doğrudan doğruya hükümet kurulmasını istediklerini açıklamıştır.

Mustafa Kemal, bu iki arkadaşı bir köşeye çekerek ikaz ettiğini, düşündüklerinin şimdi zamansız olduğunu ve hattâ münakaşa bile edilemiyeceğini söyleyerek:

"Biz, memleketin kanunlarına, idare ve rejim sistemlerine müdahale niyeti güden bir teşekkül değiliz. Gayemiz, sadece vatan ve milleti kurtarmaktan ibarettir. Müstakil bir vatan istiyoruz. Kanunları değiştirecek, gerekiyorsa memlekete yeni bir nizam verecek, hükümet şeklini değiştirecek olan müessese millî meclis olacaktır. Biz, Meclis-i Mebusan değiliz" dediğini nakletmiştir.

Mazhar Müfit ve Hüsrev Sami beylerle dün gece bu konu tartışılırken Mustafa Kemal'in şu sözleri de söylediği kaydedilmektedir:

"Yarın, İstanbul hükümeti mülkümüzden bir parçayı düşmanlarımıza terke razı olur veya bu ıztırarda kalırsa ne olacak? Böyle bir vakıayı biz sukût ve tasdik ile mi, karşılayacağız? Elbet ve elbette ki, böyle bir karara karşı koyacağız? Bu karşı koymamıza isterlerse isyan adını versinler. Biz muhakkak ki, derakap bir muvakkat idare, daha doğrusu ve açıkçası hükümet kuracağız ve millî âmali tahakkuk ettirme yolunda azimle mesaiye devam edeceğiz."

Mazhar Müfit ve Hüsrev Sami beylerin, Denizli ve Afyon delegelerinin derhal bir hükümet kurulması lehindeki tekliflerini destekler şekilde konuşmaları, İstanbul hükümetinden artık hayır gelmeyeceğini söylemeleri üzerine Mustafa Kemal Paşa: **"Galeyana lüzum yok arkadaşlar"** demiş ve şunları ilâve etmiştir.

"Bir işi zamansız yapmak o işi akamete uğratmak olur. Fikirlerinize muhalif değilim. Sadece zamansız olduğu kanaatindeyim... Her şey sırasında ve zamanında yapılmalıdır."

Mazhar Müfit Bey, dün geceki toplantıda manda meselesi üzerinde konuşulduğunu ve kendisinin: "— Manda meselesini, imkânsız kongreden muvafık bir kararla çıkartamazlar" demesi üzerine de Mustafa Kemal'in şunları söylediğini anlatmıştır:

"— Dur bakalım. O kadar nikbin olma, bir az da endişe payı bırakmak yerinde olur. İstanbul'dan gelen arkadaşların çoğu çarei necatın mandayı kabulde olduğu fikrini murahhaslar arasında yaymaya büyük bir gayret sarfediyorlar. Erzurum'dan beri daima bu bahisle meşgulüz. Her şey bize gösteriyor ve anlatıyor ki, İstanbul'daki ricali devlet ve siyasileri vatanın kurtuluşunu tek ümit halinde "Amerikan mandası" fikrini kabule bağlı görüyorlar. Çünkü, bunlar bizim hedef ve gayelerimizden, Türk milletinin uyanışından, millî irade ve temayülün inkişaf istikametlerinden tamamiyle habersiz bulunuyorlar. Onlar bizi üç beş adamın bir araya gelip hayal peşinden koşması kabilinden kimseler farzediyorlar. Ve gafletlerinin derecesini bir türlü ölçemiyorlar. İtilâf devletlerinin baskısı ve hıyanet şebekelerinin propagandası altında belki de şaşırmış ve bunalmış bulunuyorlar. Şimdilik bunlara "biçareler" demekten başka yapacağımız bir şey yoktur."

Miralay İsmet Bey, Kâzım Karabekir'e ikinci bir mektup yolladı...

Ortada Vehip Paşa, hemen gerisinde solda Miralay İsmet Bey. Diğer gençler şehzadelerdir.

Askerî Şûra'daki görevine son verilen İsmet Bey, Malatyalıların kendisine mebbusluk teklif ettiğini bildirerek fikrini soruyor...

ERZURUM

KAZIM Karabekir Paşa, önceki gün İstanbul'dan şehrimize muvasalat eden kurmay subay Saffet Bey'in, eski başbakanladan İzzet Paşa'nın manda ile alâkalı bir lahiyası ile birlikte miralay İsmet Bey'in bir mektubunu getirdiğini söylemişti. İzzet Paşa'nın layihasını önceki gün de vermiştik.

Kâzım Karabekir Paşa'ya göre, Arkadaşı miralay İsmet Bey'in mektubu da şöyledir:

"Kardeşim Kâzımcığım,

Bundan evvel bir mektup yazmıştım yakında, onu daha almamışsındır. Bununla vaziyet hakkında biraz malumat vermek istiyorum. Fakat hakkında senin bilmediğin var mıdır? Vaziyet şimdi Anadolu ahvali demektir ki, buralarda biz onu mübalağalı işitiyoruz. Bir aralık Anadolu halkı ile İstanbul hükümeti arasında nifak bulunmamasına pek ziyade ehemmiyet verdik. Daha Ferid Paşa Paris'te idi: Hükümet de az çok intibah göstermiş idi. Ali Kemal Bey o sırada çekildi. Harbiye nezaretine de İsmet Paşa veya Fevzi Paşa gelecek gibi idi. Kabul etmediler. Sonra Ferid Paşa da geldi. Yeni hükümetler teşekkül etti. Teşkilâtı millîye hususunda Ferid Paşa, Ruhi, Ali Kemâl Bey vesaire gayrı kabili telâfi adımlar attılar. Bugün yekdiğerine tamamen zıd ve hasım telâkki hasıl oldu. Fakat şimdiki Adil Bey — Süleyman Şefik Paşa hükümeti bütün evvelkilerine ameli bir surette taş çıkartmaktadır.

Adil Bey maateessüf tamamen İngiliz düşüncelidir. Ahalide ademi tasvib artıp, anlarda mevkilerinde herçe badabad durmak fikrinde bulundukça... Tecriden sukut ettiklerine ve bugün İngiliz vesair ecanibin ayak takımlarının elinde bulunduklarına kanaatim vardır. Siyaseti bizde öteden beri iki yüzlülük, hilekârlık ve oyunculuk suretinde telâkki ettiklerinin en yakın misali imtisali Adil Bey ve Süleyman Şefik paşalardır. Aydın'dakilere günde iki defa telgraf çeker, bunların namuslarına itimat ederek teslimi nefis etmelerini teklif ederler.

Geçende İzmir'den bir İngiliz zabiti gelmiş, Kuvayi Milliye'nin taarruz etmemelerini talep etmiş ise de o sırada demiş ki: "Biz bunların ellerinden silahları alınsın demiyoruz. Dağılsınlar da demiyoruz. Çünkü böyle bir talebi icra etmek muhildir. Yalnız taarruz etmesinler diyoruz" der. Hemen ertesi gün Adil Bey aynı nakaratı tekrar ediyor: "Biz bilâkis bunlardan istifade etmek fikrindeyiz ilh..." demek istediğim tamamen iki yüzlüdürler. Öteden beri tasmim ettikleri tebeddülâtı şimdi yapıyorlar. Yani kâmilen Ali Nadir Paşa arkadaşlarını getirip seciye erbabını ihraç etmek. Daha Nâzım Paşa zamanında "Ferid Paşa bütün kumandanların tebeddülünü ve yerlerine tayin olunan zevatın esamisini mübeyyin bir cedveli bir gün meclisi vükelada okumuş. Nâzım Paşa kabul etmemiş. Nâzım Paşa epi salim işler görmüş. Meselâ bütün harbiye nazırları içinde bir Şûrayı Askeriye teşkiline samimi bir surette çalışmış yegâne nazırdır. Bütün bu nazırların hepsi, ilk şeraiti kabul edip nazır oluyorlar. Ondan sonra şeraite sert'uru ağır geliyordu.

Yalnız Süleyman Şefik Paşa aşk ile devam ediyor. Bakalım. Gelir gelmez bizleri tebdil etti. Şûra azası kabul etmediler. Ahmet Rıza'yı falan tevkife kıyam ettiler. Fransızlar müdahale etmiş diyorlar. Tevkif olunmadı. Şifreler için kolordulara yazdı. Kabul etmediler. Zabitan grev yaptılar ilh...

Şimdi kudemadan yeni yapılan kadroların emniyet ve muhabbeti sayesinde temini mevkii düşünüyorlar. Eğer Erzurum'a gidecek birini bulurlarsa seni de tebdil etmeyi düşündüklerinde zerre kadar şüphen yoktur tabii.

Süleyman Şefik Paşa, İzmir fecaiinden sonra bana müracaat etmiş: "Memleket mahvoluyor, taksim ediyorlar... Anadolu'da kıyamdan başka çare yoktur. Konya havalisine gidelim... Şehzadelerden birini alıp o civara götürelim... Etrafına toplanalım. Sen de bu şehzadeye Erkânıharbiye Reisi ol" demişti. Ben kendisine öteden beri emniyet etmediğim için lâ ve naam bir cevap vermeksizin başımdan savmış idim. Şimdi bu adam bu marifetleri yapıyor. İstanbul'da emniyeti nefs endişesi arttıkça Ferid Paşa her giden nazırın yerine daha aşağısını bulmakta devam edecektir. Bu mülâhaza da unutulmasın.

Vaziyeti hariciyeye gelince Amerika heyeti burada herkesle temas etmiş idi. Şimdi İstanbul'da belli başlı iki cereyan vardır. Amerika, İngiliz taraftarlığı. İngiliz taraftarını Hürriyet ve İtilâf, Türkçe İstanbul gazetesi, Adil Bey ilh...

Mütebakisi Tevfik Paşa dahil olduğu halde Amerika muaveneti taraftarıdır. Evvelce Amerika'nın kabul etmesi pek şüpheli olduğu için İngilizler sakin idiler. Halbuki, tahmin hilâfına olarak, Amerika da Türkiye'ye gelmek için temayül artmış, neşriyat başlamış olduğu için İngilizlerde de telâş artmış. İstanbul'da propagandaya başladılar. Taraftarlarını hükümet ile beraber köşüklüyorlar. İstanbul'un bazı mahallerine beyannameler bile dağıtmışlar:

"İngilizleri isteriz" diye... İngilizlerin emeli bu esnada memlekette, Amerika heyetinin tahkikatını ve temayülâtını iptal edebilecek cereyanlar izhar ve ilân ettirmek, bu suretle bir defa Amerika işini suya düşürdükten sonra yine bildiklerini yapmaktır diye tahmin olunuyor.

Korkuluyor ki, bütün eşyayı eline geçirmiş olan İngilizler, yegâne kabiliyeti harbiye ve ihtilâliyesi olan Türkiye'yi elinde bulundurarak tamamen çürütüp mahvetmek isteyeceklerdir. Eğer Amerika'nın gelmesi suya düşerse İngilizler için bugünkü taksim vaziyetini tevsi etmekten başka yapılacak bir şey yok gibidir ki, İngilizlere diğerleri bu hususta muavenet edecekler, muhalefet etmeyeceklerdir.

"Eğer Anadolu'da halkın Amerikalıları herkese tercih ettikleri zemininde Amerika milletine müracaat edilse pek ziyade faidesi olacaktır deniliyor ki, ben de tamamiyle bu kanaatteyim. Bütün memleketi parçalamadan bir Amerika'nın mürakabesine tevdi etmek, ya kanaatin kıymeti onun izharın sayabilmek için yegâne ehven çare gibidir. Fakat bugün burdadır. Avrupa'nın Amerika'nın pazarlık ettikleri bir zamanda Amerika lehine bir koz göstermektedir."

27 ağustos tarihli olan mektubunda Miralay İsmet şöyle devam etmektedir:

Sen Erzurum'a giderken bana; "Korkuyorum ki, seni bir şeye karıştıracaklar" demiştin. Evimden dışarı çıkmadım ve hiç bir şeye karışmadım. Fakat muhitim karıştı. Ben karışmadım da ne oldu. Hiç. Sekiz ay evimde oturduktan sonra bir gün çağırdılar. Şûrayı askeri teşkil ettiklerini ve beni de oraya tayin ettiklerini bildiklerini söylediler. Kimlik istediler. Bir hafta sonra affetmişti, sonra ne sebeple affettiler; bilen ve söyleyen yoktur. "Anadolu'ya silah ve cephane giderse ben gönderirmişim. Hep ben idare edermişim." Adil Beyin kanaati bu. Merkumun her bildiği işte böyle ise vay milletin başına. Dahili nifak, hükümetle millet arasındaki iftirak, en soysuz en alçak kısmının idare başında bulunması gibi ahvalin memleketi daha nice felâketlere götüreceğine şüphe yoktur. Fakat erbabınamus için bir çare burada yok. Anadolu'da anarşi günden güne artıyor. Hükümetsizlik her gün daha ziyade tebarüz ediyor. Bu hâl yalnız başına âzim bir felâkettir. En muktedir hükümetler en temiz insanlar bu anarşiyi senelerce tedaviye ve mahvolan nüfuzu hükümeti iadeye teşebbüs etseler muvaffakiyetleri şüphelidir. Bilâkis tutulan sâkim yolun inat ve ısrar ile takibinden mütevellit nateyiç bakalım ne olacaktır."

"İşte biz evimizde, hiç bir kimse ve hiç bir şeyle alâkadar olmaksızın (hükümetin kanaatine rağmen) ahvali böyle teessürle görüyoruz. Dilhun oluyoruz. Duadan başka elimizden bir şey gelmez. Malatyalılar bana Malatya mebusluğunu teklif ediyorlar Sen ne dersin. Gözlerinden öperim, seni bağrıma basarım sevgili kardeşim Kâzımcığım."

"Rauf Beyin gözlerinden öperim. M. Kemal Paşa ile Rafet Bey bugünlerde Kastamonu'ya geliyorlarmış diyorlar."

Sabah neden Amerika'yı istiyormuş?

PARİS, —

Le Temps gazetesi, İstanbul gazetelerinde manda üzerindeki tartışmalardan bahseden bir haberinde, SABAH gazetesinden iktibaslar yaparak diyor ki:

"Hükümet taraftarı SABAH gazetesi, Amerika mandaterliği aleyhinde yayın yapmaktadır. SABAH'ın ileri sürdüğü noktalar şunlardır: Amerika bizi tanımaz. Halbuki İngiltere bizi çok iyi bilir. Amerika, bize İngiltere'nin yapacağı kadar yardımı da yapamaz. Çok uzaklardadır. Amerika, İslâm memleketi değildir. Halbuki İngiltere bir İslâm memleketidir. Amerika'nın burada hiçbir menfaati de yoktur. Bir tecavüze uğrarsak asker de yollamaz. Halbuki İngiltere, Orta Doğu'dadır, asker de yollar."

Milliyet

İSTİKLÂL SAVAŞI gazetesi

KALK UYAN YOKSA ARDI HİCRANDIR

HAZIRLAYAN: ÖMER SAMİ COŞAR

SALI 9 EYLÜL 1919

Sivas Kongresi, bütün bir gün manda konusunu tartıştı...

İngilizler Eskişehir'i basmışlar ve Kuvayı Milliye'ye katılması muhtemel çok kisiyi fotoğrafta görüldüğü gibi zincirleyip trenlere bindirip götürmüslerdir.

İstanbul delegeleri, mandayı savunurken, Anadolu delegeleri karşı çıkarak, sert cevaplar verdiler

SİVAS, — **Millî Kongre, İstanbul delegelerinden İsmail Fâzıl Paşa, Bekir Sami ve İsmail Hâmi beyler tarafından, Birleşik Amerika mandasının kabulü lehinde hazırlanmış olan muhtırayı dün bütün gün tartışmıştır. Manda konusunun bugün tekrar ele alınarak bir karara bağlanması beklenmektedir.**

Dün İstanbul delegeleri ve bu arada Kara Vasıf, Bekir Sami, Hami beylere İsmail Fazıl Paşa manda muhtırasını şiddetle savunmuşlar fakat Anadolu delegelerinden sert cevaplar almışlardır. Bu arada Heyeti Temsiliye üyesi ve Erzurum delegesi Hoca Raif Efendi manda aleyhinde şiddetle konuşmuş ve tam istiklâl istenildiğini belirtmiştir.

Bu arada, Amasya kararlarına rağmen, İstanbul tarafından vazifesinden azledilince kolordusunu bırakmış ve Erzurum'a da gelememiş olan Rafet Bey de manda lehinde uzun bir konuşma yapmıştır. Rafet Bey, Mustafa Kemal tarafından Erzurum heyeti temsiliyesine tayinle üye alınmış ve bu sıfatla kongreye katılmaktadır.

Tartışma yapılmakta olan muhtıradaki önemli maddeler şunlardır:

★ Bir manda komisyonu teşkili,

★ Memleketin işgal altındaki kısımlarının boşaltılmasına mandater devletin yardımı,

★ Eski antlaşmaların kaldırılacağının teyidi,

★ Boğazlardaki tahkimatın kaldırılması, ya da milletlerarası bir idarenin işgali suretiyle Boğazlar meselesinin halledilmesi,

★ Manda idaresinin belirli bir zaman süresiyle sınırlandırılması,

★ Mandada milliyet esasının kabul edilmesi,

★ Sınırlarımızın milliyet esasına göre adalet içersinde tayini,

★ Azınlıklar meselesinin nüfus mübadelesi usulü ile halli,

★ Ermeni ve Rum asıllı Amerikalıların manda idaresinde görev almamalarının sağlanması,

★ Millî egemenliğin ve müesseselerinin tanınması,

★ Patrikhanelerin ait oldukları memleketlere nakli,

★ Cemiyeti Akvam'a alınmamızın sağlanması hususunda gerekli ortamın hazırlanması.

İngilizlerin emri ile Eskişehir'de bazı millîciler tutuklandı

ESKİŞEHİR, — ESKİŞEHİR mıntıka kumandanı millici Atıf Bey önceki gün İngiliz kumandanının emri ile tevkif edilmiştir. Daha bir kaç millici subayın da tevkif edildikleri öğrenilmiştir.

Harbiye Bakanı Süleyman Şefik Paşa tarafından yirminci kolordu kumandanlığına tayin edilen Kiraz Hamdi Paşa ile maiyetindekiler de, mutasarrıf Hilmi Beyle birlikte İngilizlerle elele vermişler ve Eskişehir'in Kuvayi Milliye bölgesi dışında kalması için sert hareketlere girişmişlerdir.

Kiraz Hamdi Paşa, Ali Fuad Paşanın ihtarı üzerine korkmuş ve şehrimizde kalarak Ankara'ya doğru yoluna devam edememiştir.

Mıntıka kumandanı Atıf Beyin tevkifi ile alâkalı olarak şu bilgi toplanmıştır:

Millî cepheye iltihak eden Atıf Bey, kısa zamanda mühim tedbirler almış ve nizamiye taburu ile makineli tüfek bölüğünü götürerek İngiliz ordugâhına, istasyona ve şehre hâkim tepelerde ordugâh kurmuş, kendisi de oraya çıkmıştır.

Atıf Bey, bir taraftan mevcudunu takviyeye çalışırken diğer taraftan şehrin içinde de teşkilat kurmaya başlamıştır.

Kurban Bayramı gecesi hem dahilindeki teşkilat ile anlaşabilmek ve hem de ailesine veda etmek üzere gizlice Eskişehir'e girerek evine gitmiştir. Yalnız kumandan, kendisini muhafaza için gerekli tedbirler almayı ihmal etmiş ve 7 eylül sabahı iki manga Hintli askeri başlarında İngiliz subayı olduğu halde evini sarmışlar ve Atıf Beyi yakalayarak derhal İstanbul'a mevkufen sevketmişlerdir. Atıf Bey, trene, etrafında 80 muhafız olduğu halde bindirilmiş ve çok sık bir kordon içinde gönderilmiştir.

İngilizler bu tevkif için bir bahane bulmuşlar ve Atıf Beyin cephanelikten yüz sandık çıkarttığını ileri sürmüşlerdir.

İngilizlerin şehrimize, sanki bir müstemlekede imiş gibi davranmalarına Yirminci Kolordu Kumandanlığına tayin edilmiş olan Kiraz Hamdi Paşa da tasvipkar bir şekilde katılmaktadır.

Atıf Beyin Ali Fuad Paşa tarafından önceki gün yollanan yeni direnme talimatını alamadan tevkif edildiği de anlaşılmıştır.

ALI FUAD PAŞA NE YAPACAK?

ANKARA, — Eskişehir'de İngilizlerin mıntıka kumandanı Atıf Beyi tevkif ettiklerine dair haberin buraya ulaşması ile yirminci kolordu karargâhında yeni bazı mühim kararlar alınmıştır. Bu arada Ali Fuad Paşanın, süratle Eskişehir bölgesine hareket etmeyi ve Eskişehir'i yeniden millici bölgeye dahil etmek için bir baskın vermeyi kararlaştırdığı öğrenilmiştir. Ali Fuad Paşanın bugün veya yarın yola çıkması beklenmektedir. Söylendiğine göre Paşa, mümkün olduğu kadar, İngilizlerle silahlı çatışmadan kaçınacak fakat mecbur olduğu takdirde buna da başvuracaktır.

Sivas'ı basmakla görevlendirilen Ali Galip Bey, Malatya'ya gitti

MALATYA — **İçişleri Bakanı'ndan Sivas Kongresini basarak Mustafa Kemal ile arkadaşlarını tevkif etmek emrini alan, silahlı suvari toplamaya kalkışan Elazığ Valisi Ali Galip, orada bu işi başarıya götüremeyeceğini anlamış ve şehrimize gelmiştir.**

Ali Galip buradan İstanbul'a şu garip telgrafı çekmiştir:

"Besni postasını vuran eşkıyanın emriniz gereğince behemahal yakalanmaları için lüzumlu olan kuvveti toplamak için ve tertiplemek için Malatya'ya geldim. Soygunculuk yerine hareket günü de bugün yarın tayin edilecektir."

Belirtildiğine göre Ali Galip "Besni postasını vuran eşkıya" ifadesiyle Mustafa Kemal Paşa ile arkadaşlarını ima etmek istemiştir.

MANDA İÇİN NE DEDİLER?..

Refet Bey: «İngilizler'den kurtulmak için, Amerikan mandasını istiyoruz...»

● Nuri Bey: «Ya ölürüz, ya istiklâlimize sahip oluruz...»

SİVAS

Milli Kongre dün en kritik ve heyecanlı günlerinden birini yaşadı. Başkanlık makamında oturan Mustafa Kemal Paşa celseyi açtığını bildirince birçok hatipler söz istediler.

Mustafa Kemal: "— Muhterem arkadaşlarım, kimseye söz vermeden önce, yüksek heyetinizi haberdar etmek istediğim ehemmiyetli bir mesele vardır. Manda mevzu hakkındaki muhtıranın müzakeresine geçilmezden önce bu meseleyi arzetmeyi isterim" dedi ve şöyle devam etti:

"— Malumualileri, bir Mister Bravn'dan bahsedilmektedir Mister Bravn'ın manda meselesi hakkında temaslar yapmak ve kati netice almak üzere Sivas'a kadar geldiği katiyet ve ciddiyetle söylenmiş olduğu gibi, yüksek heyetinize sunulan muhtırada da Mister Bravn'dan ve 50 kişilik bir amele ordusu getireceğinden, bu hususiaki resmi ifadelerinden bahsolunmaktadır.

Vaki olan müracaat ve talebi üzerine Mister Bravn'ı ve kendisiyle uzun uzun konuştum. Amerikalı bir gazeteci olan Mister Bravn bana: "—Hiç bir resmî (sıfat ve memuriyetim yoktur Tamamiyle hususi ve şahsî mahiyette olarak sizinle görüşüyorum" dedi. Kendisi ile manda mevzuu üzerinde de görüştüm. Mister Bravn, Amerika'nın mandaterlik gibi bir vaziyet ve vasfı asla kabul etmeyeceğini, buna kendisinin de taraftar olmadığını, hürriyet ve demokrasi memleketi olan Amerika'nın bir milleti nasıl esir halinde tutabileceğinin düşünülebildiğini bana esefleriyle nakletti. Hatta şöyle dedi:

"—Manda kelimesine Amerikalılar ve Amerika gibi ben dahi tamamıyla yabancıyım. Mandanın tam bir tarifini dahi yapmaya muktedir olmadığımdan emin olabilirsiniz."

"Arkadaşlarım, vaziyet böyle olduğuna ve muhtırada Mister Bravn ve mandadan bahsedildiğine göre, hadiseyi etüd etmeniz için celseye 10 dakikalık bir ara veriyorum."

Mustafa Kemal bu konuşmasından sonra kürsüden inerek odasına gitti ve kendisini takip eden arkadaşlarına on dakikalık ara kararını şöyle izah etti:

"—Mister Bravn hakkında yapılan propagandanın yanlışlığını tebarüz ettirmek için kongreyi keyfiyetten haberdar ettim. Bu hakikat üzerinde manda isteyen muhtıra sahipleri de bir an düşünseler. On dakikalık ara, bu düşünceyi temine kafidir."

Bu arada, Paşa ekseriyetin fikrinin ne merkezde bulunduğunu sordu ve Hüsrev Sami Bey'in: "İstanbul'dan gelenler müstesna Anadolu delegelerinin ekseriyeti mandanın şiddetle aleyhinde bulunuyorlar" demise üzerine de bir endişesini tekrarladı:

"—Fakat İstanbul'dan gelen ve mandaya taraftar olan delegeler parlak sözler ve hitabet yolu ile Anadolu murahhasları üzerinde müsbet tesir hasıl edemezler mi?"

Bunun üzerine Mazhar Müfid Bey de "— Şimdi üç beş arkadaş salona dağılır ve murahaslarla görüşürüz Paşam" dedi.

Celse yeniden açılır açılmaz ilk sözü İstanbul'da millicilerin temsilcisi Kurmay Albay Kara Vasıf kürsüye gelerek uzun bir konuşma yaptı ve mandayı kabulden başka çare olmadığını söyledi. Kara Vasıf konuşurken delegelerden birinin bağırdığı işitildi:

"—İstanbul'dan mandayı mı bize hediye getirdiniz?"

Kara Vasıf'dan sonra, muhtırayı imzalayanlardan İstanbul delegesi gazeteci İsmail Hami geldi, manda kabul edilmezse her şeyin başında mâlen iflas edeceğimizi, varidatımızın masrafımıza gayrî kâfi olduğunu velhasıl varlığımızın muhafazası için mandadan başka çare olmadığını, İstanbul'da İzzet Paşa ile diğer ricaali kiramın aynı fikirde olduklarından uzun uzadıya bahsetti.

Müteakiben delegelerden Macit Bey söz aldı ve dedi ki:

"—Heyeti umumiyece asıl müzakere edilecek mesele şudur: Bundan sonra biz yalnız yaşıyacak mıyız? Mutlaka bir devletin mandasına mı muhtacız? Eğer bu ihtiyaçta isek, bu mandayı ne şekilde anlayacağız, mandaterle ne esaslar üzerinde görüşeceğiz, mandater kim olacak? Önce bunları görüşelim."

Bu sözler üzerine Mustafa Kemal Paşa başkanlık mevkiinden söze karışarak şunları belirtti:

"—Bu raporda iki noktai nazar tezahür ediyor: Birincisi devletin dahili ve harici İstiklâlinden vazgeçmemesidir. İkincisi, devlet ve milletin haricin tazyikatı musirranesine karşı bir muavenet ve müzaheret ihtiyacında bulunup bulunmamasıdır. Asıl tereddüdü mücip nokta budur. Müsaade buyurulursa bunun teemmülü için teklifi encümene verelim. Sonra müzakere ederiz. Çünkü dahili ve harici istiklâlimizi kaybetmek istemiyoruz."

Bu teklife önce Bekir Sami Bey ve daha sonra İsmail Fazıl Paşa ile İsmail Hami Bey itiraz ettiler, muhtıranın derhal müzakere edilerek karara gidilmesini istediler. İsmail Hami Bey tekrar manda lehindeki görüşlerini serdetti ve bu arada: "—Bunun en iptidai delili, varidatımızın, ancak borcumuzun faizine tekabül ettiğidir." dedi.

Bunu takiben mandacılar birbiri arkasına kürsüye geldiler Evvelâ İsmail Fazıl Paşa, Hoca Raif Efendiye cevap verdi, mandanın istiklâli kaybetmek demek olmadığından bahisle manda lehinde uzun uzun konuştu. Bundan sonra Bekir Sami ve İsmail Hami beyler aynı yolda konuştular. Bu arada, Bekir Sami, bugün kabul edilecek mandanın, galip çıktığımız Kırım muhaberesinden sonra galip sıfatiyle iştirak ettiğiniz Paris Kongresi'ndeki şartlardan daha ehven bulunduğunu anlattı.

REFET BEY'İN GÖRÜŞÜ

Bundan sonra, Damad Ferid tarafından kolordu kumandanlığından azledilmiş ve Mustafa Kemal tarafından Heyeti Temsiliye üyeliğine tayin edilmiş bulunan Refet Bey, söz aldı ve bu arada dedi ki:

"—Manda istiklâli ihlal etmiyeceği muhakkak iken, arkadaşlarımızdan bazıları, müstakil mi kalacağız, yoksa mandayı mı kabul edeceğiz, tarzında müteleallar dermeyan ediyorlar. Şu halde evvelemirde mandanın ne olduğu anlaşılmalıdır. Ve bundan evvel efkârı gıcıklayan muhtırada bu tabirin ne suretle telakki edildiğini anlamak lâzımdır.

İsmail Fazıl Paşa hazretleri, istiklâli muhafaza şartiyle manda diyorlar. Hami Bey tarafından yazılan muhtırada ise, mandanın tarifine ait ayrı bir görüş var. Bu rapora göre, işin muhakemesi için evvela bir noktayı anlamak istiyorum. Bu muhtıra müzakereye vazedildi mi? Edilmedi mi?"

MUHTIRA GERİ ALINIYOR

Refet Bey'in bu suali üzerine İsmail Fazıl Paşa derhal müdehalede bulundu: "—Muhtırayı üçümüz de geri alıyoruz. Çünkü, sui tefehhümü mucip oluyor" dedi.

Mustafa Kemal de başkanlık mevkiinden: "—Muhtıra istirdat olunmuştur." dedi.

Bu vaziyette, manda etrafındaki tartışmaların söneceği ve bu meselenin bir sonuca bağlanacağı ümid edilirken Refet Bey'in kürsüden inmediği ve uzun bir konuşmaya giriştiği görüldü.

Ali Galip,

Refet Bey,

İsmail Hami Bey.

Refet Bey'in bir suali üzerine İsmail Fazıl Paşa, muhtırayı geri aldıklarını bildirdi...

NİÇİN AMERİKA!

Bir saat kadar devam eden Refet Bey'in konuşmasının ana hatları şunlar oldu:

"—Bizim Amerika mandasını tercih etmekten maksadımız, bütün cemiyetleri esir eden, kalbleri, vicdanları söndüren İngiliz mandasından kurtulmak ve sakin ve milletlerin vicdanlarına riayetkâr Amerika'yı kabul etmektir. Yoksa asıl iş para meselesi değildir...

Lâf itibariyle, manda ile istiklâl birbirine manî şeyler değildir. Yalnız eğer biz hakikatte kuvvetli olmayacak olursak, işte o zaman mandanın altında eziliriz ve o zaman manda bizim için muhilli istiklâl olur. Bir de, diyelim ki, biz harici ve dahili bir istiklâli tam isteriz! Fakat, acaba kendi başımıza yapabilecek miyiz? Yapamayacak mıyız? Ondan evvel, acaba bizi kendi başımıza bırakacaklar mı, bırakmayacaklar mı? Bunu düşünelim. Şurası muhakkaktır ki, bugün bizi İngiltere, Fransa, İtalya ve Yunanistan taksim etmek istiyorlar. Fakat, eğer biz, bugün bir devletin kefaleti altında bir sulh aktedeçek olursak ileride, müsait şerait altında bulunur bulunmaz hemen döner ve kendi faydamızı temin ederiz. Lâkin eğer menfi bir vaziyet hasıl olacak olursa, acaba büsbütün bizan etmiş olmayacakmıyız...

—Her halde bir Amerika kefâletini kabul etmek mecburiyetindeyiz. Yirminci asırda beşyüz milyon lira borcu, harap bir memleketi, pek münbit olmayan bir toprağı ve ancak on, on beş milyon lira varidatı olan bir kavim için bir müzahereti hariciye olmaksızın idamei hayat etmek imkânı olamaz.

YUNAN TAARRUZ EDERSE

—Eğer bundan sonra da bu halimizde kalır ve harici bir muavenet sayesinde terakki edemeyecek olursak ihtimal, Yunanistan'ın bile taarruzlarına karşı kendimizi müdafaa edemeyiz.

—Allah muhafaza buyursun eğer, İzmir Yunanistan'da kalsa ve aramızda bir muhabere açılsa, düşmanımız, Yunanistan'dan vapurlarla asker getireceği halde, acaba biz Erzurum'dan hangi şimendiferlerle nakliyatımızı yapabileceğiz? Binaenaleyh Amerika mandası her şeyden evvel bir kefil ve müzahir bulmak için lâzımdır."

Refet Bey'in bu nutku, muhtıralarını geri almış olan manda taraftarlarını yeniden canlandırdı ve tekrar sıra ile söz istemeye başladılar. Fakat Mustafa Kemal bunların tam istiklâl fikrine mugayir bir tesir uyandırmamaları için tetik davrandı, yeniden celseyi on dakika için tatil etti.

TAM İSTİKLAL

Toplantı açılınca, ilk sözü Bursa delegesi Ahmet Nuri Bey aldı manda aleyhinde şiddetli bir konuşma yaptı ve bilhassa dedi ki:

"— Kendimizi bütün bütün âciz ve meskenet içinde kalmış görerek, bizi kurtarın diye şuna buna yalvarmak gibi bir zillete bu millet tahammül edemez. Ya ölürüz, ya istiklâli tam sahibi oluruz."

Ahmet Nuri Bey, ayrıca teknik noktai nazardan mandayı tahlil ve söylenen sözleri de uzun uzadıya reddetti.

İstanbul delegesi İsmail Hami tekrar söz istedi, İstanbul'da görüştüğü eskisadrazzam İzzet Paşa'nın da Amerikan mandasına taraftar olduğunu söyledi ve konuşmasının sonunda da:

"— Mandanın kendisinden çok adına takılanlar yok yere telâş ediyorlar. Kelimenin ehemmiyeti yoktur. Ehemmiyet işin hakikatinde ve mahiyetindedir. Manda altına girdik demeyelim de, isterlerse sonsuz yaşayacak devlet olduk diyelim" dedi.

Milliyet

İSTİKLÂL SAVAŞI gazetesi

KALK UYAN YOKSA ARDI HİCRANDIR

HAZIRLAYAN: ÖMER SAMİ COŞAR

ÇARŞAMBA 10 EYLÜL 1919

MANDA TARTIŞMASI BİR ÖNERİNİN KABUL EDİLMESİYLE SONA ERDİ

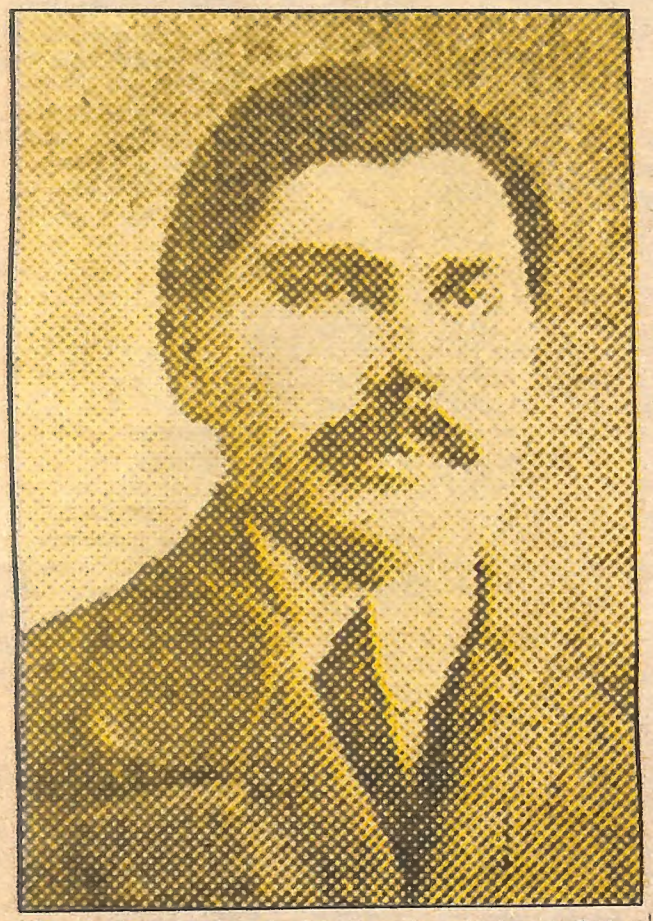

Kongrede manda aleyhtarlarından Mehmet Sükrü Bey.

Bir Amerikan ayan heyetinin davetine dair teklifi dün kabul edilen Hüseyin Rauf Bey.

Hüseyin Rauf Bey'in, Amerikan Ayanı'ndan bir heyetin memleketin hakiki durumunu görmesi için davet edilmesi ile ilgili teklifi oybirliği ile kabul edildi...

DÜN ilk sözü Rauf Bey aldı ve manda konusunda şunları söyledi:

"— Efendiler, manda manda diyorsunuz ama bunun muhilli istiklâl olduğunu düşünmüyor musunuz? Gerçi müzaherete muhtacız. Fakat ben bu müzaheret kelimesini manda mukabili olarak kullanmıyorum. Kendi manasıyla müzaheret. Zira bir tehlike karşısındayız. İngiliz matbuatından anlaşılıyor ki, konferans kararı mucibince, Kızılırmak'ın Şark tarafı Ermenistan addedilerek Amerikan himayesine veriliyor. Kızılırmak'ın garbındaki kısım da mahreci Antalya olmak üzere Türkiye'ye teşkil ediyor.

— Bu kısmın şimali İtalya, cenubu da Fransız ve İngiliz himaye ve idarelerine bırakılıyor. İşte bu tehlikeye karşı memleketimize en bitaraf vaziyette bulunan Amerika'nın müzaheretini kabule mecburuz. Ancak Amerika müzaheretinden maksadım, katiyen Amerikan mandası değildir. Beyannamenin yedinci maddesinde zikrolunan müzaherettir. Bu madde: "Milletimizin asrî gayeleri tebcil, fennî, sınaî, iktisadî hali ve ihtiyacımızı takdir eder" demektedir. Binaenaleyh devlet ve milletimizin dahili ve harici istiklâli ve vatanımızın tamamiyeti mahfuz kalmak şartıyla altıncı maddede musarrah hudud dahilinde milliyet esaslarına riayetkâr ve memleketimize karşı istila emeli beslemeyen herhangi devletin fennî, sınaî, iktisadî muavenetini memnuniyetle karşılarız.

— Bu şeraiti âdile ve insaniyeyi muhtevi bir sulhun da acilen tekerrürü selâmeti beşer vesükûnu âlem namına ahassı amali milliyetimizdir.

TEKLİF

Rauf Bey, "Müzaheretten kasdim bir madde dahilindeki müzaheret ve muavenettir" demiş ve teklifini de şu şekilde yaptı:

"— Amerika'da senelerden beri aleyhimizde yapılmakta olan menfi propagandaların tevlit ettiği cereyanı efkârı tashih için her şeyden evvel Amerika kongresinden memleketimizi tetkik edecek ve hakikati görecek bir heyeti davet etmeyi de karar altına almanızı teklif ediyorum."

Mustafa Kemal Paşa bu teklifi oya koydu ve ittifakla kabul edildi.

Böylece "Manda meselesi" bir dış yardım meselesi halinde kaldı. Mandayı şiddetle savunmuş olanlar Hüseyin Rauf Bey'in dünkü müdahalelerinden sonra tekrar söz almadılar ve bu tehlikeli gelişme böylece dün kapatılmış oldu.

Bugün kongrede malî konular incelenecektir.

Amerika Ayan Meclisi Başkanlığı'na telgraf çekildi...

Tetkik heyetinin sulh andlaşmasından önce gönderilmesi istendi...

SİVAS

MİLLÎ Kongre kararı ile ve Başkan Mustafa Kemal Paşa'nın imzası ile Birleşik Amerika Ayan Meclisi Başkanlığına dün çekilen telgrafın metni şöyledir:

"Rumeli ve Anadolu'nun bütün Müslüman halkını temsil eden ve Osmanlı İmparatorluğu'nun Anadolu ve Rumeli'deki bütün vilâyetlerinin temsilcilerinden mürekkep olan Sivas Millî Kongresi 4 eylül 1919'da bir araya gelmiştir. Gayeleri şunlardır: Memleket halkının ekseriyetinin arzularını yerine getirmek, bütün azınlıkları himaye altında bulundurmak, bütün vatandaşlarıncan, mal ve adelet yolundaki haklarını teminata bağlamak.

Sivas Millî Kongresi Osmanlı İmparatorluğu halkı içindeki ekseriyetin arzularını ifade eden bir karar suretini 9 eylül 1919'da oy birliği ile kabul etmiştir. Bu kararın havi bulunduğu prensipler: Sivas Kongresi'nin dağılmazdan evvel azası arasından seçeceği Merkez Komitesi'nin ve İmparatorluk hudutları içindeki diğer bütün tâli teşkilâtın istikbaldeki hareketlerine rehber olacaktır.

"Takib edilecek siyasetle alâkalı bir karar mucibince Sivas Millî Kongresi, Birleşik Amerika Devletleri Ayan Meclisi'ne şu ricada bulunmayı bugün, yine ittifakla kararlaştırmıştır: Azanızdan mürekkep bir komiteyi Osmanlı İmparatorluğu'nun her köşesine göndermenizi diliyoruz. Bu komite, hususi menfaat ve alakaları olmayanlar ve bir millete has olan berrak görüşle, Osmanlı İmparatorluğu'nda fiilî süretle hüküm süren hal ve şartları tetkikten geçirmelidir. Böylece tetkik, Osmanlı İmparatorluğu'na ait nüfusun va arazinin mukadderatı hakkında bir sulh muahedesi mucubinde keyfi kararlar verilmesine meydan bırakılmazdan evvel yapılmalıdır."

Sivas Kongresi oybirliği ile karar verdi...

ALİ FUAD PAŞA, BATI ANADOLU UMUM KUVAYI MİLLÎYE KUMANDANI OLDU

● Ali Fuad Paşa'dan, ayrıca Aydın cephesi Kuvayı Millîye'sine muktedir bir kumandan tayin etmesi de istendi

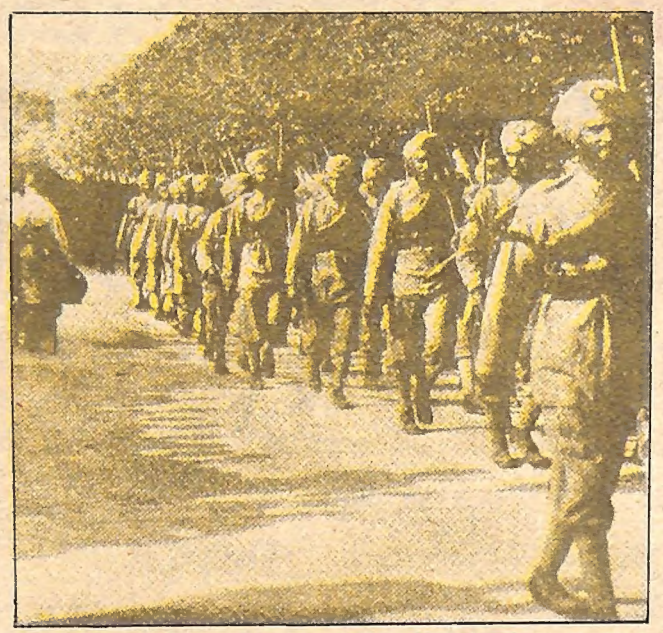

Ingilizlerin, Eskişehir'de ve Afyon'da bize karşı kullanmaya kalkıştıkları Hintli askerlerden bir birlik yürüyüş halinde.

SİVAS

MİLLÎ Kongre'nin dünkü toplantısında, Ankara'da Yirminci Kolordu Kumandanı Ali Fuad Paşa'nın, Batı Anadolu Umum Kuvayi Milliye Kumandanlığı'na tayinine ittifakla karar verilmiştr.

Ali Fuat Paşa tarafından, İngilizler'in Eskişehir'i işgal etmeleri üzerine almaya koyulduğu askerî tedbirler de kongrece tasvip edilmiştir.

Kongre kararları Mustarafa Kemal Paşa tarafından dün akşam Ali Fuad Paşa'ya aşağıdaki telgrafla bildirilmiştir:

1—**Kongrenin bugünkü toplantısında zatı devletlerinin Batı Anadolu Umum Kuvayı Milliye Kumandanlığı'na tayininize müttefikan karar verilmiş olduğunu arzeyleriz. Hareket ve teşebbüsatı milliyenizde Heyeti Temsiliye ile irtibatın muhafazası rica olunur.**

2—**7 eylül 1919 tarih ve 2517 numaralı şifre ile Eskişehir ve Afyonkarahisar Kumandanlarına tebliğ edildiği bildirilen emir ve talimat, kongrede okunarak memnuniyet ve ittifakla kabul edildi. Bu hususta zatı devletlerine teşekkür ve icraatı mukaddeselerinde muvaffakiyetler temenni eyleriz.**

Ayrıca Ali Fuad Paşa'dan, Aydın cephesi Kuvayı Milliyesine muktedir bir kumandan tayin etmesi de istenilmektedir. Aydın vilayetinin kongredeki delegeleri başkanlığa verdikleri bir yazıda bu talebi ileri sürmüşler ve talep kabul edilmiştir.

Ali Fuad Paşa, millî emellere aykırı davranışları görülecek memurları da azletme ve yerlerine yeni tayinler yapma selahiyetlerini de haiz kılınmıştır.

ALİ FUAD PAŞA HAREKET ETTİ

ANKARA

Yirminci Kolordu Kumandanı Ali Fuad Paşa, Eskişehir'de toplanmış olan İngiliz birliklerine karşı baskın hareketini tanzim maksadiyle dün gece buradan yola çıkmıştır.

Paşa'nın beraberinde götürmekte olduğu müfrezenin kuvveti, 100 atlı, iki ağır ve dört hafif makineli tüfekten mürekkep bir süvari bölüğü, iki yüz mermiyi beraberinde götüren bir seri ateşli Cebel takımı (iki top), bir istihkam ve bir muhabere takımından ibarettir.

Ali Fuad Paşa ile beraber Eskişehir hareketine katılan subaylar şunlardır: Kolordu Hareket Şubesi Müdürü Kurmay Yüzbaşı Rasim, Süvari Bölüğü Kumandanı Teğmen Recep, Süvari Bölüğü Takım Kumandanı Sami, Kolordu Mülhakı Süvari Teğmen İbrahim, Kolordu Sıhhiye Reisi Doktor Binbaşı Kemal, Kolordu Karargâh Baytarı Yüzbaşı Ali ve Ali Fuad Paşa'nın yaveri İdris bey.

SİVAS'A ÇEKİLEN TELGRAF

Ali Fuad Paşa dün hareketinden önce Sivas Kongresi başkanlığına da durumu bildirmiş, İngilizler'in Eskişehir'de Mevki Kumandanı Atıf Bey'i nasıl tevkif ettiklerini anlatırken de:

"**İngilizler'in, Atıf Bey'i iki gün beklettikten sonra otuz muhafızla İstanbul'a sevketmeleri kendilerini zayıf bulduklarına ve müsademeden çekindiklerine delâlet ediyor**" demiş ve durumu şöyle özetlemiştir:

"**İngilizler Eskişehir'de bu hareketi yaptıktan sonra oradaki Teşkilâtı Milliyeyi atalete mahkûm ederlerse bunu Afyonkarahisarı'na da tatbik edecekleri şüphesizdir. Bugün aldığım telgraf da orada da mukavemetin başladığını gösteriyor. Buraya talimatı mahsusa verdim.**

İngilizler, Eskişehir, Afyonkarahisarı'nda yerleşir, oradaki Teşkilâtı Milliye'yi akamete mahkûm ederlerse Konya vilâyetlerini de heyeti umumiyeden ayırmış olacaklardır. Bu hususun umumî kongreye ne kadar suitesir edeceği şüphesizdir. Bu ahval karşısında Heyeti Umumiye'nin selâmeti için buradan mühim bir müfrezeyi de alarak Eskişehir'e hareket ediyorum. Oradaki tabur ve makineli tüfek bölüğünü alarak ve Eskişehir havalisindeki Kuvayi Milliye'yi ve onun arzusunu ihsas edecek ve meseleyi mümkün olduğu kadar sulhen tesviye edeceğim. Eskişehir'den aldığım malûmat ve buradaki zihniyete göre en makul ve en meşru hareket sureti bu olduğu maruzdur."

SON DURUM

Damad Ferid'in İngiliz askerine dayanarak giriştiği bu son manevranın neticeye ulaşması halinde çok kötü neticeler doğacağı gizlenmemektedir.

Halen Batı Anadolu'da durum şu merkezdedir:

Eskişehir, Çorum, Afyonkarahisar ve Konya, Millî Kongre'ye karşı bellibaşlı birer mukavemet merkezi halindedir. Bursa vilayeti ile İzmit ve Bolu sancakları bitaraf kalarak neticeyi intizar ediyorlar. Muhittin Paşa Çorum'da 58. Alay Kumandanı Mustafa Bey de Kastamonu'da bu bölgeleri Millî Kongre'nin tesiri dışında tutmaktadırlar.

Bu vaziyette Eskişehir'de İngiliz harekâtı muvaffak olduğu ve Afyon'da da devam ettirildiği takdirde bütün Batı Anadolu Sivas Kongresi kararlarına karşı dönecektir.

KONYA'DA BASKI

Konya'da ise durumun çok daha vahim olduğu öğrenilmiştir. Damad Ferid'in adamı Vali İbradili Cemal Bey, milicileri bastırmak için hapishaneden bazı sabıkalıları almış, silahlandırmış, halkın başına musallat etmiştir. Cemal Bey bunu da kâfi bulmamış ve şehirde bitaraflığını muhafazaya gayret eden İtalyan müfrezesini de milliciler aleyhinde tahrike kalkışmıştır. Fakat İtalyanların şimdilik bu oyuna gelmekten kaçındıkları görülmektedir.

Konya'da İkinci Ordu Müfettişi olarak bulunan Mersinli Cemal Paşa'nın bidayette millî hareket şiddetle desteklemesine rağmen, dönmemesi, yerine bıraktığı 12. Kolordu Kumandanı Selâhattin Bey'in de vaziyete hâkim olamayarak, daha sonra onun da İstanbul'a tayinle dönmesi Vali Cemal Bey'in ellerini serbest bırakmıştır.

Eskişehir'de Damad Ferid ile İngilizler'in muvaffak olmaları Konya'yı da feci duruma sürükleyecektir

KONGREYİ İZLEYEN BROWN'İN TELGRAFI:

«Bütün Anadolu ayağa kalktı»

Sivas Kongresi'ni takip eden Şikago Daily News gazetesi muhabiri Mister Brown

SİVAS

MİLLÎ Kongre çalışmalarını takip etmekte olan tek yabancı gazeteci mister Brown Birleşik Amerika'da çıkmakta olan "Şikago Deyl News" gazetesinin hususi muhabiri bulunmaktadır. 28 yaşında olan Amerikalı gazeteci Çanakkale ve Mezopotamya seferini harp muhabiri olarak takip etmiş, 1917 yılında Rusya'ya gitmiş ve bolşevik ihtilâline kadar orada kalmıştır.

Mister Brown'ın verdiği bilgiye göre, Sivas Kongresi'ne, İstanbul'da o sırada manda konusunda tahkikat yapan Amerikan Heyeti Başkanı Charles R. Crane davet edilmiş fakat vakti olmadığından daveti kabul etmeyerek kendisini yollamıştır.

İKİ TELGRAF

ŞİKAGO

Sivas Kongresi'ni takip etmekte olan Şikao Deyl News gazetesinin hususi muhabiri Louis Edgar Brown'ın son zamanlarda Anadolu'dan yollanmış iki kısa telgrafı yayınlanmıştır.

Bunlardan (Konya, 1 eylül) mahreç ve tarihlisinde "Bütün Anadolu haksızlık karşısında ayağa kalktı. Hükümet, Müslüman halkı sessizce teslim olmaya zorluyor, teşkilât (Millici) hükümetin ya müzakere yolu ile Yunanlıların memleketten gitmelerini sağlamasını, yahut da memleketi savaşa götürmesini istiyor" denilmektedir.

Ankara'dan 4 eylülde çekilmiş olan son telgrafında ise şunlar belirtilmektedir:

"Yarın Sivas'ta toplanacak olan Müdafaai Hukuk Kongresi, Padişah ve tahtını korumak istiyor. Fakat eğer Padişah milletin isteğini dinlemezse, kongre bunun sonuçlarından mesuliyet kabul etmeyecektir."